

1.7.2026

Kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksen yhteenveto

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Taustaa	3
2.1	Ennallistamissuunnitelman ohjausryhmän laatimat reunaehdot	3
2.2	Luonto- ja lintudirektiivi	4
2.3	Vesien- ja merenhoito	4
2.4	Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen muissa strategioissa ja suunnitelmissa	4
2.5	Merkittävimmät nykyiset luonnon tilan parantamiseen tähtäävät ohjelmat	6
3	Luonnon tilan parantamisen tavoitteet ja linjaukset	7
3.1	Artikla 4 maa-, rannikko- ja makeanveden ekosysteemien ennallistaminen	7
	Artikla 4 luontotyyppejä koskevat poikkeukset	10
	Toimeenpano Natura 2000 –alueilla	10
	Lajien elinympäristöt	10
3.2	Artikla 5 meriekosysteemien ennallistaminen	11
3.3	Artikla 8 kaupunkiekosysteemien ennallistaminen ja artikla 14 (4) kaupunkiekosysteemialueiden määrittäminen	13
	Kaupunkiekosysteemialueiden määrittäminen	13
3.4	Artikla 9 jokien luonnollisen kytkeytyneisyyden ja jokiin liittyvien tulvatasanteiden luonnollisten toimintojen ennallistaminen	14
3.5	Artikla 10 pölyttäjäkantojen ennallistaminen	14
3.6	Artikla 11 maatalouden ekosysteemien ennallistaminen	15
3.7	Artikla 12 metsäekosysteemien ennallistaminen	15
3.8	Artikla 13 kolmen miljardin puun istuttaminen	16
3.9	Artikla 20 seurantavelvoitteet	16
4	Toimenpiteet ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi	16
4.1	E erityisesti luontotyyppi ja lajitavoitteita (artikla 4) tukevat toimenpiteet	17
4.2	E erityisesti meri- ja vesiekosysteemien ennallistamista tukevat toimenpiteet (artikla 5, artikla 4)	21
4.3	E erityisesti kaupunkiekosysteemien ennallistamista tukevat toimenpiteet (artikla 8)	23
4.4	E erityisesti jokien luonnollisen kytkeytyneisyyden ennallistamista tukevat toimenpiteet (artikla 9)	24
4.5	E erityisesti pölyttäjäkantojen ja maatalousekosysteemien ennallistamista tukevat toimenpiteet (artiklat 10 ja 11)	25
4.6	E erityisesti metsäekosysteemien ennallistamista tukevat toimenpiteet (artiklat 12 ja 4)	26
4.7	Lainsäädäntötarpeiden tarkastelu	28
4.8	Tietopuutteiden sekä seurantavelvoitteiden täyttämiseksi vaadittavat toimenpiteet	30
5	Toimenpiteiden kustannukset, tarvittavat määrärahat ja rahoituspohjan laajentamistoimenpiteet	32

5.1	Rahoituspohjan laajentamista tukevat toimenpiteet	38
6	Heikentämättömyysveloitteen toimeenpano ja joustava soveltaminen	39
7	Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmisteluprosessi	41
8	Kuuleminen ja lausuntokierros	42
9	Ennallistamissuunnitelman vaikutukset	43
9.1	Ympäristövaikutukset (SOVA-arvion tiivistelmä)	43
9.2	Taloudelliset vaikutukset	43
9.3	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	44
9.4	Muut yhteiskunnalliset vaikutukset	45
10	Ennallistamissuunnitelman seuranta ja raportointi Euroopan komissiolle	46
11	Ennallistamissuunnitelman päivittäminen	46
12	Ennallistamissuunnitelman hyväksyminen ja muutoksenhaku	46

1 Johdanto

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus luonnon ennallistamisesta (EU) 2024/1991 julkaistiin 29.7.2024 ja se astui voimaan 18.8.2024. EU:n ennallistamisasetus toimeenpanee EU:n biodiversiteettistrategiaa ja pyrkii osaltaan pysäyttämään luontokadon etenemisen.

Asetuksen toimeenpanoa varten jäsenmaat laativat kansalliset ennallistamissuunnitelmat ja toteuttavat tarvittavat esiselvitykset ja vaikutusarviot niiden ennallistamistoimenpiteiden määrittämiseksi, jotka ovat tarpeen asetuksen 4–13 artiklassa säädettyjen ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi sekä unionin yleisten tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi ottaen huomioon uusin tieteellinen näyttö. Ennallistamissuunnitelmassa tulee tunnistaa synergiat muun muassa ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen kanssa sekä olemassa olevan linkittyvän lainsäädännön toimeenpanon kanssa. Suunnitelmassa pitää myös tunnistaa asetuksen tavoitteiden kannalta ristiriitaiset kannustimet.

Jäsenvaltion tulee jättää ennallistamissuunnitelman luonnos komissiolle kaksi vuotta asetuksen voimaan astumisen jälkeen, eli 1.9.2026. Suunnitelma toimitetaan komissiolle tätä tarkoitusta varten laaditulla lomakkeella toimeenpanoasetuksen 2025/912 mukaisesti. Komissio arvioi kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksen kuuden kuukauden kuluessa sen vastaanottamisesta. Komissio toimii kyseistä arviointia tehdessään tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltion kanssa. Jäsenvaltion on otettava komission mahdolliset havainnot huomioon lopullisessa kansallisessa ennallistamissuunnitelmassaan. Jäsenvaltion on viimeisteltävä, julkaistava ja toimitettava komissiolle kansallinen ennallistamissuunnitelmansa kuuden kuukauden kuluessa komission havaintojen vastaanottamisesta.

2 Taustaa

2.1 Ennallistamissuunnitelman ohjausryhmän laatimat reunaehdot

Ennallistamissuunnitelman laatimishankeen ohjausryhmä, jossa oli kaikkien hallituspuolueiden edustus, laati työn alussa ennallistamissuunnitelman laatimiselle reunaehdot. Ne korostavat kustannustehokkaita, monivaikuttaisia ja oikeudenmukaisia toimia, joilla voidaan samanaikaisesti vahvistaa luonnon monimuotoisuutta, tukea elinkeinojen toimintaedellytyksiä ja turvata kansalaisten perusoikeudet. Vapaaehtoiset keinot ovat keskeinen osa keinovalikoima. EU-asetuksen tarjoamat joustot hyödynnetään Suomen kannalta parhaalla tavalla. Toimenpiteet priorisoidaan erityisesti suojelualueille ja valtion maille toimeenpanon alkuvaiheessa, ja niissä sovitetaan yhteen ennallistamistavoitteet, huoltovarmuus, ruuantuotanto, taloudelliset vaikutukset ja yritysten kilpailukyky. Luontotyyppien suotuisaa viitealaa (FRA) määriteltäessä vertailuarvoksi valitaan lähtökohtaisesti luontotyyppien pinta-alat vuonna 1995. Teemaryhmät voivat esittää hyväksyttäväksi muuta referenssiarvoa ohjausryhmälle luontotyypeittäin. Laajapinta-alaisten/merkittävimpien metsäisten direktiiviluontotyyppien määritelmien tulkintaa tarkastellaan ja selkeytetään Natura-verkoston ulkopuolella lähtökohtana EU:n alkuperäiset määritelmät. Suunnitelman rahoituksessa painotetaan kustannustehokkuutta, EU-rahoituksen aktiivista hyödyntämistä ja monipuolisia rahoitusratkaisuja. Toimeenpano sovitetaan eduskunnan vuosittaisiin budjettipäätöksiin sekä käytettävissä oleviin resursseihin.

2.2 Luonto- ja lintudirektiivi

Luontodirektiivi (92/43/ETY) ja lintudirektiivi (2009/147/EY) ovat Euroopan unionin tärkeimmät luonnonsuojelusäädökset. Luontodirektiivi koskee luonnonvaraista eläimistöä, kasvistoa ja luontotyypppejä. Luontodirektiivi velvoittaa EU:n jäsenmaita yhteisön tärkeinä pitämien, direktiivin liitteissä I, II, IV ja V lueteltujen luontotyyppien ja lajien suojeluun. Lintudirektiivi koskee kaikkien luonnonvaraisena elävien lintulajien suojelua jäsenmaissa.

Suomessa direktiivit pannaan täytäntöön luonnonsuojelulailla (9/2023) muiden kuin metsästyslain (615/1993) 5 §:ssä tarkoitettujen eläinlajien osalta. Luonto- ja lintudirektiivi edellyttävät sekä lajien että niiden elinympäristöjen suojelua tasolla, joka mahdollistaa lajien kantojen ja luontotyyppien esiintymien ylläpidon suotuisalla suojelutasolla tai sen saavuttamisen. Ennallistamisasetus tehostaa direktiivien toimeenpanoa asettamalla määräaikoja luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tilan parantamiselle.

2.3 Vesien- ja merenhoito

EU:n vesipuitedirektiivi ja meristrategiapuitedirektiivi on pantu kansallisesti toimeen lailla vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004). Vesien- ja merenhoidon tavoitteena on saavuttaa vesien- ja meren hyvä tila. Eikä vesien tila saa heiketä. Vesien- ja merenhoidon suunnitelmat päivitetään kuuden vuoden välein. Tällä hetkellä on käynnissä kolmas vesienhoito- ja toinen merenhoitokausi 2022–2027. Parhaillaan valmistellaan vesien- ja merenhoidon suunnitelmia vuosille 2028–2033, joista valtioneuvoston on määrä päättää joulukuussa 2027.

Vesien- ja merenhoidon suunnitelmat toimenpiteineen sisältävät keskeisiä toimenpiteitä luontotyyppien ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi, eikä tavoitteita voida saavuttaa ilman vesien- ja merenhoitosuunnitelmien tehokasta toimeenpanoa.

Sisävesi-, rannikko- ja meriluontotyyppien toimenpiteet sekä vesien- ja merenhoidon että ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi sisältyvät ensisijaisesti vesien- ja merenhoidon suunnitelmiin. Kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan sisältyy myös ennallistamisasetuksen tavoitteiden kannalta tarvittavia vesien- ja merenhoitosuunnitelmia täydentäviä toimenpiteitä. Niitä sisältyy erityisesti eräisiin pienvesien (pienet järvet ja lammet, purot) luontotyyppisiin. Vesienhoidossa vesimuodostumiksi on rajattu yli 0,5 km² järvet ja kaikki valuma-alueeltaan yli 100 km² joet, lisäksi puroja on rajattu vesimuodostumiksi osittain, mutta ei kaikkia, vaikka ne sisältyvät luontotyyppiin pikkujoet ja purot. Lisäksi lajisuojelun näkökulmasta erityisesti sisävesillä voi olla tarpeen esittää toimia, jotka eivät sisälly vesien- ja merenhoidon suunnitelmiin. Ennallistamisasetuksen artiklaan 9 liittyvä kokonaisuus ensisijaisesti käyttötarkoituksensa menettäneiden esteiden poistosta sisältyy ennallistamissuunnitelmaan ja se täydentää vesienhoidon kalankulkua helpottavia toimenpiteitä.

2.4 Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen muissa strategioissa ja suunnitelmissa

Kansallisessa ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmassa (KISS2030) luonnon monimuotoisuus on tunnistettu sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksille erittäin haavoittuvaksi että sopeutumiskyvyn keskeiseksi perustaksi. Monimuotoisuuden turvaaminen nähdään välttämättömänä, koska luonnon monimuotoisuuden heikentyminen heikentää luonnon kykyä sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Monimuotoisuutta

koskevaa tavoitetta (Tavoite 11: "Ilmastomuutokseen sopeutuminen ja luontokadon pysäyttäminen tukevat toisiaan vuoteen 2030 mennessä") toteutetaan toimenpiteillä, jotka sisältävät suojelualueverkoston kehittämisen ja hoidon, heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamisen, ilmastomuutoksen vaikutusten huomioimisen lajien ja luontotyyppien suojelussa, systemaattisen pitkän aikavälin seurannan vahvistamisen sekä hallinnonalojen politiikkajohdonmukaisuuden parantamisen monimuotoisuustavoitteiden tukemiseksi. Lisäksi sopeutumissuunnitelman tavoitteessa edistetään luontopohjaisten ratkaisujen käyttöönottoa, jotka parantavat samanaikaisesti ilmastoriskien hallintaa ja luonnon monimuotoisuutta.

Kansallisessa metsästrategiassa 2035 (KMS2035) luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on keskeinen osa metsien kestävästä käytöstä ja metsäalan pitkän aikavälin kehittämistä. Strategian yhtenä keskeisenä päämääränä on vahvistaa metsien elinvoimaisuutta, monimuotoisuutta ja sopeutumiskykyä. Tavoitteena on kääntää talouskäytössä olevien metsien monimuotoisuuskehitys elpymisuralle, vahvistaa metsien ilmastokestävyyttä ja tuhoriskien hallintaa sekä vähentää metsätalouden aiheuttamia ympäristöriskejä. Strategiassa luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet kohdistuvat erityisesti talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuuden parantamiseen. Toimenpiteisiin sisältyvät muun muassa lahoppuun ja säästöpuiden määrän lisääminen, sekapuustoisuuden edistäminen, luonnonhoidon ohjeistuksen ja kannustimien kehittäminen sekä metsien rakenteellisen monimuotoisuuden vahvistaminen.

Kansalliseen ja alueelliseen kumppanuussuunnitelmaan (2028–2034) osoitetun **yhteisen maatalouspolitiikan** toimenpiteet suunnitellaan edistämään kestävästä ruuan tuotannon tukemista, vahvistamaan huoltovarmuutta sekä parantamaan maaseutualueiden vetovoimaa ja elintasoja. Yhteisen maatalouspolitiikan toimenpiteet voivat osaltaan tukea ennallistamissuunnitelman tavoitteita, mutta ennallistamissuunnitelma ei määritä yhteisen maatalouspolitiikan toimenpiteiden sisältöä.

Niissä kohdin, missä on tunnistettavissa yhteisiä ennallistamisasetuksen ja kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman tavoitteita, voidaan näiden tavoitteiden edistämisen suunnitelmia kuvata ennallistamissuunnitelman yhteydessä. Nämä yhteisiksi tunnistetut ennallistamissuunnitelman tavoitteet tarkastellaan yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteita toteuttavien toimenpiteiden suunnittelun, kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman muiden toimenpiteiden suunnittelun tai kansallisten toimenpiteiden suunnittelun yhteydessä.

Yhteisen maatalouspolitiikan toimenpiteillä on monia potentiaalisia yhteishyötyjä mm. luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen suojelussa ja ennallistamisessa, pölyttäjien suojelussa sekä vesien ja meren tilan parantamisessa. Keskinäisten synergioiden hyödyntäminen vahvistaa ennallistamissuunnitelman toimeenpanon kustannustehokkuutta ja –vaikuttavuutta.

Suomen CAP-suunnitelman (2023–2027) tavoitteena on aktiivinen ruoantuotanto, ympäristö- ja ilmastoviisas maatalous sekä uudistuva ja monipuolinen maaseutu. Ympäristötavoitteisiin kuuluu luonnon monimuotoisuuden ja geneettisen monimuotoisuuden ylläpitäminen ja edistäminen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/2115 erityistavoite 6). CAP-suunnitelman toimenpiteillä edistetään vesien- ja merentilan parantamista, peltoluonnon monimuotoisuutta, säilytetään alkuperäisrotuja ja alkuperäiskasvilajikkeita, edistetään perinnebiotooppien ja luonnonlaitumien laadukasta hoitoa sekä maaseutumaiseman säilyttämistä ja hoitoa. Hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukset ja lakisääteiset hoitovaatimukset ovat EU:n kokonaan tai osittain rahoittamien tukien saamisen ehtona. Monet CAP-suunnitelman toimenpiteet edistävät myös välillisesti luonnon monimuotoisuustavoitteita.

Kansallisessa ruokastrategiassa 2040 luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on keskeinen osa ruokajärjestelmän kestävyttä ja pitkän aikavälin kehittämistä. Strategian yksi neljästä päämäärästä on luonnon kantokyky ja sen vahvistamisen keskeisenä tavoitteena on lisätä luonnon monimuotoisuutta maatalous- ja luonnonympäristöissä sekä parantaa ekosysteemien tilaa. Monimuotoisuutta edistävät tavoitteet kohdistuvat erityisesti maatalousympäristöön, ja ulottuvat sitä kautta koko ruokajärjestelmään. Strategiassa keskeiset luonnontilaa parantavat tavoitteet keskittyvät muun muassa viljelykäytäntöjen tuotantotapamuutoksiin, ravinnekierrätyksen tehostamiseen, maaperän kunnan parantamiseen sekä ruokajärjestelmän toimijoiden hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen. Luonnon monimuotoisuus kytkeytyy tiiviisti myös muihin ruokajärjestelmän tavoitteisiin, kuten huoltovarmuuteen. Näiden tavoitteiden yhteisvaikutuksilla pyritään vahvistamaan ruokajärjestelmän ekologista kestävyttä ja resilienssiä. Luonnon kantokyvyn turvaaminen on edellytys sekä ruokaturvalle että pitkän aikavälin huoltovarmuudelle.

2.5 Merkittävimmät nykyiset luonnon tilan parantamiseen tähtäävät ohjelmat

Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteena on parantaa heikentyneiden elinympäristöjen tilaa ja suojella soita maanomistajien vapaaehtoisuuteen pohjautuen. Helmi-ohjelman toimeenpano perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen, jossa on asetettu vuoteen 2030 ulottuvat tavoitteet 40 toimenpiteelle. Ohjelman keskeisimpiä toimenpiteitä ovat soiden vapaaehtoinen suojelu ja ennallistaminen, metsäisten elinympäristöjen ennallistaminen ja hoito, perinnebiotooppien, arvokkaiden lintuvesien sekä pienvesien ja rantaelinympäristöjen kunnostus ja hoito sekä suojelualueiden ulkopuolisten kosteikkojen rakentaminen, linnuston syysaikaisen levähdysalueverkoston laajentaminen ja vieraspetojen minkin ja supikoiran poistopyynti.

METSO-ohjelman tavoite on parantaa metsäisten luontotyyppien ja metsälajien tilaa ja suojelutasoa. Valtioneuvosto on 16.4.2026 tehnyt periaatepäätöksen vapaaehtoisesta metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelmasta (METSO) vuosille 2026–2040. Ohjelmalla jatketaan maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvaa metsien suojelua. Ohjelma toteuttaa EU:n ennallistamisasetuksen vuosille 2030 ja 2040 asetettuja monimuotoisuuden suojelun tavoitteita metsien osalta koko maassa. METSO-ohjelma tukee muita toimenpiteitä, joilla pyritään kääntämään metsäisten elinympäristöjen ja lajien heikkenevä kehitys myönteiseen kehityssuuntaan vuoteen 2030 mennessä. Nousu-ohjelman tavoitteena on uhanalaisten vaelluskalakantojen vahvistaminen niiden luontainen elinkierto palauttamalla. Toimenpiteet perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ne keskittyvät virtavesien vaellusesteiden poistoon joko esteitä purkamalla tai rakentamalla erilaisia ohitusratkaisuja. Ohjelma tarjoaa valtion vipurahoitusta ja asiantuntija-apua hankkeisiin, joilla on vahva aluetoimijoiden sitoutuminen ja joihin saadaan kumppaneita merkittäväällä omarahoitusosuudella. Vuodesta 2020 alkaen Nousu-ohjelman tuella on toteutettu myös ennallistamisasetuksen artiklan 9 tarkoittamia keinotekkoisten esteiden poistoja.

Ahti-ohjelman tavoitteena on edistää toimia vesien ja meren tilan parantamiseksi. Ahti-ohjelmassa tuetaan ja edistetään erityisesti hajakuormituksen hallintaa, kuten ravinteiden kierrätystä, maanparannusaineiden käyttöä maataloudessa, vesistöjen ja valuma-alueen kunnostustoimia sekä kaupunkivesien hallintaa. Saaristomeri-ohjelma on osa Ahti-ohjelmaa.

3 Luonnon tilan parantamisen tavoitteet ja linjaukset

3.1 Artikla 4 maa-, rannikko- ja makeanveden ekosysteemien ennallistaminen

Artikla 4 velvoittaa jäsenmaita ottamaan käyttöön ennallistamistoimet, joilla parannetaan asetuksen liitteen I luontotyyppien, eli luontodirektiivin luontotyyppien tilaa. Luontotyyppejä on yhteensä 68 ja ne jaetaan ennallistamisasetuksen liitteen I mukaisesti kuuteen luontotyyppiryhmään. Luontotyyppien kokonaispinta-ala on 103 556 km². Vuoteen 2030 mennessä ennallistamistoimien on katettava 30 % kaikesta luontotyyppien heikentyneessä tilassa olevasta pinta-alasta, jonka määräksi on arvioitu 3 531 909 hehtaaria (35 319 km²) (boreaaliset luonnonmetsät ja harjumetsät eivät ole näissä luvuissa mukana). Vuoteen 2040 mennessä ennallistamistoimien on katettava 60 % ja vuoteen 2050 mennessä 90 % heikentyneessä tilassa olevasta luontotyyppiryhmäkohtaisesta pinta-alasta.

Artikla 4 velvoittaa jäsenmaita ottamaan käyttöön toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen liitteessä I lueteltujen luontotyyppien pinta-alan palauttamiseksi, jotta voidaan saavuttaa kyseisten luontotyyppien suotuisa viiteala. Palauttamista tehdään alueilla, joilla kyseisiä luontotyyppejä ei esiinny. Toimenpiteitä on toteutettava alueilla, jotka edustavat vähintään 30 % vuoteen 2030 mennessä siitä lisäpinta-alasta, joka tarvitaan, jotta saavutetaan kunkin luontotyyppiryhmän suotuisa kokonaisviiteala. Vuoteen 2040 mennessä toimenpiteiden piirissä on oltava 60 % ja vuoteen 2050 mennessä 100 % tarvittavasta lisäpinta-alasta. Pinta-alan palauttamista tarvitsevia luontotyyppejä on yhteensä 23 (boreaaliset luonnonmetsät ja harjumetsät puuttuvat näistä luvuista), ja niitä on kaikissa luontotyyppiryhmissä lukuun ottamatta arojen, nummien ja pensaikkojen luontotyyppejä. Palautettavan pinta-alan kokonaistavoite vuoteen 2050 mennessä on 39 442 hehtaaria (394 km²).

Luontotyyppejä koskevien ennallistamis- ja palauttamisvelvoitteiden lisäksi asetuksen 4 artikla velvoittaa jäsenvaltiot täydentämään luontotyyppien tilaa koskevia tietopuutteita. Asetuksen 4 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että liitteessä I lueteltujen luontotyyppien tila tunnetaan vuoteen 2030 mennessä vähintään 90 prosentilla niiden kokonaispinta-alasta ja vuoteen 2040 mennessä koko pinta-alalla. Alustavien arvioiden mukaan 90 % tavoite vuoteen 2030 mennessä on Suomessa mahdollista saavuttaa, ja kaikki tietopuutteet pyritään paikkaamaan asetuksen mukaisesti v. 2040 mennessä. Luontotyyppien tietopuutteiden täydentämiseen liittyviä toimenpiteitä kuvataan luvussa 4.

Taulukossa 1 on esitetty kunkin liitteen I mukaisen luontotyyppiryhmän tavoite kokonaispinta-alaksi, tavoite pinta-alan palauttamiseksi, heikentyneessä tilassa oleva pinta-ala ja ennallistamisen tavoitepinta-alat vuoteen 2030 ja 2050 mennessä. Lisäksi esitetään tuntemattomassa tilassa oleva luontotyyppiryhmän pinta-ala, jonka tila on selvitettävä. Tavoite kokonaispinta-alaksi sisältää luontotyyppiryhmän nykyisen pinta-alan sekä tavoitteen palautettavaksi lisäpinta-alaksi. Tavoitteet luontotyyppiryhmien kokonaispinta-aloiksi on asetettu ennallistamissuunnitelman valmistelussa, ja ne eroavat osalla luontotyyppiryhmistä luontodirektiivin mukaisessa suojelutasoarvioinnissa määritellyistä suotuisista kokonaisviitealoista. Tämä johtuu mm. tietopohjan parantumisesta. Sama koskee myös luontotyyppiryhmien heikentyneessä tilassa olevaa pinta-alaa sekä tuntemattomassa tilassa olevaa pinta-alaa.

Luontotyyppiryhmistä aroille, nummille ja pensaikoille ei ole osoitettu ennallistamistavoitetta vuodelle 2030. Tämän luontotyyppiryhmän (sisältää tunturikankaat ja -pajukot) osalta käynnistetään horisontaalisia toimia, joiden sitomista pinta-alatavoitteisiin selvitetään ennallistamissuunnitelman myöhemmissä päivityksissä.

Neljän yleisimmän suoluontotyyppin (aapasuot, boreaaliset keidassuot, puustoiset suot sekä vaihettumis- ja rantasuot) osalta Suomi esittää v. 2050 ennallistamistavoitteeksi vain noin 30 prosenttia ennallistamisasetuksen mukaisen 90 prosentin sijaan. Muiden suo- ja kosteikkotyyppien osalta noudatetaan asetuksenmukaista tavoitetta. Näin ollen suoluontotyyppien lisäinen ennallistamistavoite vuosille 2027–2050 olisi yhteensä n. 700 000 ha (7 000 km²). Vuosille 2027–2030 lisäinen tavoite olisi vastaavasti 167 000 ha (1 670 km²).

Perusteluna asetuksen vaatimusta pienemmän tavoitteen valinnalle on se, että rajalliset resurssit eivät riitä edes pitkällä aikavälillä kaikkien laajapinta-alaisten suoluontotyyppien täysmääräiseen ennallistamiseen ja samalla kustannukset olisivat kohtuuttomat suhteessa saavutettavaan monimuotoisuushyötyyn. Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta on tärkeämpää kohdentaa ennallistamistoimet ja resursointi tasaisemmin kaikkiin luontotyyppiryhmiin kuin vain neljään hyvin laajapinta-alaiseen suoluontotyyppiin. Asetuksen tavoitetta huomattavasti pienemmän suopinta-alan oikein kohdennetun ennallistamisen arvioidaan olevan riittävä tavoiteltaessa suoluontotyyppien hyvää tilaa v. 2050 mennessä. Suoluontotyyppien ennallistamistavoitetta on kuitenkin syytä arvioida uudelleen ja tarvittaessa nostaa ennallistamissuunnitelmaa päivitettäessä v. 2030 jälkeen.

Metsäluontotyyppien osalta Suomelle tärkeiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää neuvotteluja komission kanssa mm. kansallisten joustojen käytöstä, pinta-aloista ja tulkinnoista sekä vapaaehtoisen suojelun rahoituksesta. Metsäluontotyyppejä koskevia pinta-aloja ei siksi vielä ilmoiteta tässä luonnosversiossa.

Ensimmäisessä ennallistamissuunnitelmassa esitetään strateginen katsaus luontotyyppien tavoitepinta-aloista vuoteen 2040 ja 2050. Luontotyyppien ennallistamista ja palauttamista koskevat toimenpidetarpeet ja pinta-alat arvioidaan uudelleen ja päivitetään seuraavassa v. 2032 mennessä laadittavassa ennallistamissuunnitelmassa tietopohjan tarkennuttua. Tässä suunnitelmassa ei myöskään esitetä ennallistamistavoitteita hyvässä tilassa olevien luontotyyppien ei-hyvässä tilassa olevalle pinta-alalle vaan priorisoidaan toimet ei-hyvässä tilassa oleviin luontotyypeihin. Myös näihin tavoitteisiin voidaan palata ennallistamissuunnitelman myöhemmissä päivityksissä.

Taulukko 1. Pinta-alat luontotyyppiryhmittäin. **Alustava****

Luontotyyppiryhmä	Tavoite kokonaispinta-alaksi, km2	Tavoite pinta-alan palauttamiseksi, km2	Tavoite pinta-alan palauttamiseksi v. 2030 mennessä, km2	Tuntemattomassa tilassa oleva pinta-ala, km2	Heikentyneessä tilassa oleva pinta-ala, km2	Ennallistamisen tavoite (v. 2030 mennessä), km2	Ennallistamisen tavoite (v. 2050 mennessä), km2
Kosteikot*	49 056	179	54	4 931	23 552	3 307	8 610
Jokien, järvien sekä tulva- ja ranta-alueiden luontotyypit	34 493	2,7	0,8	5 653	4 463	3 527	3 626
Niityt ja muut laidunalueet	597	209	35	27,4	19,4	7,7	17,4
Metsät**							
Arojen, nummien ja pensaikkojen luontotyypit	5 594	0	0	0	1 220	0	1 098
Kallioiden ja dyynien luontotyypit	3 749	3,3	1	5	1 571	1 233	1 414
Yhteensä	93 489	394	91	10 616	30 825	8075	14 765

*Kosteikot-ryhmässä on mukana suoluontotyypit sekä kolme merien rannikoluontotyyppiä. ****Metsien tietoja ei ilmoiteta tässä luonnosversiossa.**

Artikla 4 luontotyyppejä koskevat poikkeukset

Artiklan 4.5 poikkeus antaa joustoa luontotyyppien pinta-alan palauttamiseen. Jäsenmaa voi todeta, ettei ole mahdollista ottaa käyttöön pinta-alaa palauttavia toimenpiteitä kaikella tarvittavalla lisäpinta-alalla ja saavuttaa suotuisaa viitealaa vuoteen 2050 mennessä. Suomi käyttää poikkeuksen antaman jouston kaikilla niillä luontotyypeillä, joilla on palautettavaa pinta-alaa eli tavoitetasoksi asetetaan 90 % tarvittavasta palautettavasta lisäpinta-alasta. Poikkeuksen piiriin lukeutuu yhteensä 23 luontotyyppiä. Pinta-alan palauttamisen tavoitetta tarkennetaan luontotyyppikohtaisesti seuraavassa ennallistamissuunnitelmassa.

Artiklan 4.2. poikkeus koskee erittäin yleisiä, laajalle levinneitä luontotyyppejä. Sen käyttöönotto mahdollistaa alhaisemman prosenttitavoitteen asettamisen heikentyneessä tilassa olevan erittäin yleisen ja laajalle levinneen luontotyyppin pinta-alan ennallistamiselle. Suomi ottaa poikkeuksen käyttöön ja asettaa tavoitteeksi 80 %, mikä vähentää ennallistamistoimien piiriin saatettavaa laskennallista pinta-alaa kolmella luontotyyppillä: karut ja kirkasvetiset järvet (3110), humuspitoiset järvet ja lammet (3160) sekä puustoiset suot (91D0). Puustoisten soiden osalta kokonaistavoite on kansallisesti päätetty asettaa 30 prosenttiin (ks. edellä)

Toimeenpano Natura 2000 –alueilla

Artikla 4.1 mukaisesti jäsenmaa voi tarvittaessa asettaa etusijalle Natura 2000 -alueilla toteutettavat ennallistamistoimenpiteet vuoteen 2030 mennessä. Yleisin luontotyyppiryhmä on suot, joilla arvioidaan olevan Natura-verkostossa noin 65 000 ha (650 km²) heikentyneessä tilassa olevia esiintymiä, joille ei ole vielä kohdistettu suoria ennallistamistoimia. Dyyniluontotyypeistä suurin osa esiintyy Natura-alueilla, ja myös niittyjen ja muiden laidunalueiden luontotyyppien ennallistamista priorisoidaan Natura-alueille ja muille suojelualueille toimeenpanon alkuvaiheessa. Sen sijaan esimerkiksi sisävesiluontotyypeillä mahdollisuudet kohdistaa toimia Natura-alueille vuoteen 2030 mennessä ovat hyvin rajalliset, koska erityisesti vesistöjä ei ole yleensä sisällytetty laajalti suojelualueisiin. Toimeenpano pelkästään Natura-alueilla ja muilla suojelualueilla ei yksin riitä artikla 4.1 mukaisen ennallistamistavoitteen saavuttamiseksi v. 2030 ja toimenpiteiden määrää on kasvatettava myös suojelualueiden ulkopuolella.

Lajien elinympäristöt

Artikla 4 velvoittaa jäsenmaita tekemään ennallistamistoimenpiteitä lajien elinympäristöjen riittävän laadun ja määrän turvaamiseksi. Lajien elinympäristöjen tilan parantamista on toteutettava liitteen I luontotyyppeihin kohdistuvien toimien lisäksi. Ennallistamistarpeen arvioinnissa on hyödynnettävä tietoa luontotyyppitoimien kohdentumisesta, jotta voidaan arvioida lajien elinympäristöihin kohdistuvien lisäisten toimenpiteiden tarvetta. Lajien elinympäristöjen ennallistamiselle ei näin ollen esitetä viitteellisiä ennallistamis-pinta-aloja tässä ensimmäisessä ennallistamissuunnitelmassa, vaan tietopohjaa täydennetään riittävälle tasolle. Joidenkin yksittäisten lajiryhmien osalta esitetään kuitenkin jo nyt sellaisia kohdennettuja toimenpiteitä, jotka ovat selkeästi lisäisiä luontotyyppitoimiin nähden. Lisäisiä toimia ovat esimerkiksi arvokkaiden lintuvesien kunnostus ja lintukosteikoiden perustaminen Helmi- ja Sotka-ohjelmien puitteissa sekä niihin liittyvä vieraslajien torjunta. Samoin toimeenpannaan eräiden lajien, kuten saimaannorppa, suojelusuunnitelmia, jotka sisältävät niille spesifejä hoito- ja kunnostustoimenpiteitä.

3.2 Artikla 5 meriekosysteemien ennallistaminen

Artikla 5 velvoittaa jäsenmaita ottamaan käyttöön ennallistamistoimet, joilla parannetaan asetuksen liitteen II luontotyyppien, eli meriluontotyyppien tilaa. Vuoteen 2030 mennessä ennallistamistoimien on katettava 30 % luontotyyppien heikentyneessä tilassa olevasta pinta-alasta. Itämeressä asetuksen luontotyyppinä ovat meriheinäpohjat, makrolevämetsät, simpukkapohjat, sieni- ja korallipohjat.

Vuoteen 2040 mennessä ennallistamistoimien on katettava 60 % ja vuoteen 2050 mennessä 90 % heikentyneessä tilassa olevasta pinta-alasta. Ravinnekuormituksen vähentämisen vaikutusta luontotyyppikohtaisesti vuosikymmen kohtaisia pinta-aloina ei ole mahdollista tarkasti arvioida.

Taulukko 2. Nykypinta-ala ja ennallistettava pinta-ala (luontotyyppiryhmittäin) ilmoitettuna km². Tulokset perustuvat merialueelta kerättyyn tietoon, ja laji- ja elinympäristömallinnukseen. SVA = suotuisa viiteala.

Luontotyyppi ryhmä	Tavoite kokonais- pinta- alaksi, km ²	Tavoite pinta-alan palautta- miseksi, km ²	Tavoite pinta-alan palautta- miseksi v. 2030 mennessä, km ²	Tuntemat- tomassa tilassa oleva pinta- ala, km ²	Heikenty- neessä tilassa oleva pinta-ala, km ²	Ennallistami- sen tavoite (v. 2030 mennessä), km ²	Ennallistami- sen tavoite (v. 2050 mennessä), km ²
Ryhmä 1: Meriheinä- pohjat	1086	405	121	0	594	178	594
Ryhmä 2: Makrolevä- metsät	2466	1451	435	0	659	198	659
Ryhmä 3: Simpukka- pohjat	2987	973	292	0	1109	333	1109
Ryhmä 5: Sieni-, koralli- ja koralleja tuottavat pohjat	106	0	0, SVA on pienempi kuin nykyinen pinta-ala	0	0	0, SVA on pienempi kuin nykyinen pinta-ala	0
Yhteensä Ryhmät 1-5	6645	2829	848	0	2362	709	2362
Ryhmä 7: Pehmeät sedimentit (enintään 1000 metrin syvyydessä)	74721	0	0	0	13370	886	1342

Itämeren luontotyyppien ennallistamisessa keskeistä on ravinnekuormituksen vähentäminen Itämeren valuma-alueelta. Luontotyytit kärsivät etenkin rehevöitymisen epäsuorista vaikutuksista (veden samentuminen ja näkösyvyyden heikentyminen, lisääntynyt sedimentaatio ja päällislevät, hapettomat pohjat) ja rehevöitymistilan kohentuessa myös luontotyyppien tila paranee. Etenkin makrolevämetsien osalta samea vesi rajoittaa niiden esiintymissyvyyttä, jolla on huomattava vaikutus niiden kattamaan pinta-alaan. Meren

pohjaan kohdistuvilla toimilla (esim. rakentaminen) on paikallisia negatiivisia vaikutuksia luontotyypeihin. Myös suoria ennallistamistoimia, kuten uudelleenistutuksia tai elinympäristökunnostuksia, voidaan tehdä alueilla, joilla veden laatu mahdollistaa luontotyyppien elinvoimaisuuden. Ilmastomuutoksen vaikutukset, kuten vakavat lämpöaallot, voivat kuitenkin haastaa mereisten luontotyyppien positiivista kehitystä.

3.3 Artikla 8 kaupunkiekosysteemien ennallistaminen ja artikla 14 (4) kaupunkiekosysteemialueiden määrittäminen

Artiklan 8 kohdan 1 mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että vuoden 2030 loppuun mennessä kaupunkiekosysteemialueiden kaupunkivihreän ja latvuspeiton kansallisessa kokonaispinta-alassa ei tapahdu nettohävikkiä vuoteen 2024 verrattuna. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin jättää kyseisten kokonaispinta-alojen ulkopuolelle kaupunkiekosysteemialueet, joissa kaupunkivihreän osuus kaupunkikeskuksissa ja kaupunkiklustereissa ylittää 45 prosenttia ja latvuspeitto 10 prosenttia. Suomen kunnissa ei sovelleta tätä tavoitetta, koska raja-arvot ylittyvät kaikissa artiklan soveltamisalan piiriin kuuluvissa kunnissa.

Artiklan 8 kohtien 2 ja 3 mukaan jäsenvaltion on vuodesta 2031 alkaen tavoiteltava kaupunkiekosysteemialueiden kaupunkivihreän kansallisen kokonaispinta-alan ja kunkin kaupunkiekosysteemialueen latvuspeiton pinta-alan kasvavia kehityssuuntia. Kasvun tavoitetasot eli tyydyttävät tasot määritellään sen jälkeen, kun komissio on toimittanut vuoden 2028 loppuun mennessä ohjauskehityksen niiden asettamiselle. Kaupunkivihreän ja latvuspeiton tasot mitataan joka kuudes (6.) vuosi 2031 alkaen, kunnes tyydyttävät tasot on saavutettu.

Kaupunkiekosysteemialueiden määrittäminen

Artiklan 8 soveltamisalaan kuuluu Suomessa 67 kuntaa, joista 66 on Manner-Suomen kuntia. Soveltamisalan piiriin kuulumisen määrittänyt 1 km² karttaruutujen väestötiheyden perusteella. Kaupunkivihreän ja latvuspeiton määrien kehitystä seurataan näiden kuntien kaupunkiekosysteemialueilla, joiden rajaamiseen on useita vaihtoehtoja: Minimissään kaupunkiekosysteemialueen muodostaa kunnan taajaan asuttu alue eli kaupunkikeskustat ja –klusterit (Urban Centers and Clusters, UCC). Kaupunkikeskustojen ja –klusterien lisäksi kaupunkiekosysteemialueisiin voidaan liittää lähialuetta eli kaupunkikeskustojen ja –klusterien lähellä sijaitsevia kaupunkien osia. Kaupunkiekosysteemialue voi olla myös kokonainen kunta tai useamman kunnan alueita sisältävä yhdistetty kaupunkiekosysteemialue.

Kaupunkiympäristöjen osalta on linjattu, että Suomessa kaupunkiekosysteemialueiden mahdollisia rajaustapoja ovat kaupunkikeskustat ja –klusterit (UCC) tai kaupunkikeskustat ja –klusterit täydennettynä paikallisesti soveltuvalla lähialueella (UCC+lähialue). Mahdolliset lähialueet on määriteltä käyttäen 1 km² karttaruutuja.

Kaupunkiekosysteemialueiden rajaamisesta järjestettiin kunnille kaksi kommenttikierrosta. Rajausehdotuksen toimitti 62 kuntaa. Kaupunkiekosysteemialueet rajattiin lähtökohtaisesti kuntien ehdotusten mukaisesti, mutta joidenkin kuntien osalta jouduttiin tekemään teknisiä tarkistuksia. Jos kunta ei toimittanut rajausehdotusta, kaupunkiekosysteemialueeksi määriteltiin UCC-alue.

Kaupunkiekosysteemialuerajaukset ovat kunnittain seuraavat.

- Kaupunkikeskustat ja –klusterit eli UCC-alue: Espoo, Jyväskylä, Heinola, Karkkila, Kauniainen, Kuusamo, Lapua, Lieksa, Oulu, Pietarsaari, Rauma, Rovaniemi, Tampere, Tuusula, Valkeakoski, Ylivieska
- UCC-alue ja lähialue: Forssa, Hamina, Hanko, Helsinki, Hyvinkää, Hämeenlinna, Iisalmi, Imatra, Joensuu, Järvenpää, Kaarina, Kajaani, Kankaanpää, Kangasala, Kemi, Kempele, Kerava, Kirkkonummi, Kokkola, Kotka, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Lempäälä, Lohja, Mikkeli, Muurame, Naantali, Nokia, Nurmijärvi, Paimio, Pirkkala, Pori, Porvoo, Raahe, Raasepori, Raisio, Riihimäki, Salo, Savonlinna, Seinäjoki, Tornio, Turku, Ulvila, Uusikaupunki, Vaasa, Vantaa, Varkaus, Ylöjärvi

Silloin kun kaupunkiekosysteemialueisiin on sisällytetty taajamamaisten UCC-alueiden lisäksi osia niiden lähialueista, lisätyt alueet ovat esimerkiksi kaupunkivihreän ja latvuspeiton kasvupotentiaalia sisältäviä tai tiiviin yhdyskuntarakenteen tulevia kasvusuuntia. Kaupunkiekosysteemialuekohtaiset rajaukset kuvataan liitteessä 3.

3.4 Artikla 9 jokien luonnollisen kytkeytyneisyyden ja jokiin liittyvien tulvatasanteiden luonnollisten toimintojen ennallistaminen

Artikla 9 velvoittaa jäsenmaat kartoittamaan pintavesien kytkeytyneisyyden keinotekoiset esteet ja tekemään suunnitelman sellaisten vanhentuneiden esteiden poistamiseksi, joita ei enää tarvita uusiutuvan energian tuotantoon, sisävesiliikenteeseen, vesihuoltoon, tulvasuojeluun tai muuhun käyttöön. Artiklan tavoitteena on ennallistaa EU:n alueella 25 000 km jokia vapaasti virtaaviksi 2030 mennessä sekä vahvistaa artiklassa 4 esitettyjä ennallistamistavoitteita.

Suomessa on noin 168 000 km virtavesiä. Niistä 21 000 km on jokia, joiden valuma-alue on yli 100 km² ja 52 000 km valuma-alueeltaan yli 10 km² tai muuten vesienhoidollisesti merkittäviä virtavesiä. Näistä yhteensä 73 000 jokikilometristä arvioidaan olleen vuonna 2020 vapaana virtaavia 31 002 km. Lisäksi on noin 95 000 km pienempiä virtavesiä, jotka eivät ole vesienhoitosuunnitelmien piirissä.

Suomi esittää EU:n ennallistamissuunnitelmassa kaikki poistettavaksi esitettävät esteet (yht. 157 kpl) tarkkoina sijaintietoina. Sen sijaan kaikki muut kartoitetut keinotekoiset esteet ilmoitetaan vain monikulmioina ilman niiden tarkkaa sijaintia.

3.5 Artikla 10 pölyttäjäkantojen ennallistaminen

Artikla 10 velvoittaa jäsenmaat lisäämään pölyttäjien monimuotoisuutta ja kääntämään pölyttäjäkantojen vähenemissuuntaus vuoteen 2030 mennessä. Tilanne Suomessa poikkeaa tyystin tilanteesta Etelä- ja Keski-Euroopassa. Kun muualla Euroopassa pölyttäjäkannat ovat romahtaneet, on Suomessa tilanne säilynyt valtakunnallisesti katsottuna melko vakaana. Suomen ympäristökeskuksen laatimien, erittäin laajojen aineistojen perusteella, pölyttäjäkantojen romahdukset ovat Suomessa lähinnä paikallisia ja monien pölyttäjälajien kannat ovat jopa hyötynyt, kun ilmastonmuutoksen myötä niiden elinolot pohjoisessa ovat muuttuneet suotuisammiksi. Eroa muuhun Eurooppaan selittää mm. maatalousmaan pinta-alan vähyys ja sen seurauksena verraten vähäinen torjunta-aineiden käyttö koko maan pinta-alaan suhteutettuna.

3.6 Artikla 11 maatalouden ekosysteemien ennallistaminen

Artikla 11 velvoittaa jäsenmaat ottamaan käyttöön ennallistamistoimenpiteet, jotka ovat tarpeen luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi maatalousekosysteemeissä, ottaen huomioon ilmastonmuutos, maaseutualueiden sosiaaliset ja taloudelliset tarpeet sekä tarve varmistaa kestävä maataloustuotanto unionissa. Lisäksi asetuksen mukaan jäsenmaiden on otettava käyttöön toimenpiteitä, joilla pyritään ennallistamaan maatalouskäytössä oleva orgaaninen maaperä, joka on ojitettua turvemaata.

Jäsenmaiden on saatava maatalousympäristön monimuotoisuutta mittaavien viljelysmaiden lintuindeksin ja vähintään kahden alla mainitun indikaattorin kehityssuunta kasvavaksi. Jäsenmaa voi jättää seuraavista kolmesta monimuotoisuusindikaattorista yhden pois: a) niittyperhosindeksi, b) orgaanisen hiilen määrä kivennäismaasta olevassa viljelysmaassa, c) sen maatalousmaan osuus, jolla on hyvin monimuotoisia maisemapiirteitä.

Suomi jättää pois indikaattorin ”orgaanisen hiilen määrä kivennäismaasta olevassa viljelysmaassa”. Vaikka viljely on Suomessa monessa suhteessa kehittynyt hiiltä kerryttävään suuntaan, tämä ei näy tuloksissa. Syitä ovat se, että Suomessa pellot on verrattain vähän aikaa sitten muutettu metsästä maatalouskäyttöön, joten hiiltä häviää pelloista yhä, ja lisäksi ilmastonmuutos tekee maaperän hiilen lisäämisen vaikeammaksi. Tällöin käytännössä millään toimenpiteillä ei ole mahdollisuutta saavuttaa tilaa, jossa koko valtakunnan tasolla hiilen tase olisi kasvava.

Aktiivisessa ruuantuotannossa olevia turvepeltoja ei lähtökohtaisesti vetetä. Suomen määritelmä maatalouskäytössä oleva orgaaninen maaperälle, joka on ojitettua turvemaata, on seuraava: vähintään 40 cm paksu turvemaata, joka saa maataloustukea, perustuen Maatalousmaiden turvetieto (MaaTu) -hankkeen tuloksiin, käyttäen sen valmistumisen vertailuvuotta 2023. Viljelijän vapaaehtoiseen valintaan perustuen vettäminen on mahdollista.

Turvemaiden ennallistamisen tavoitteita, ml. vettäminen, voidaan täyttää myös turvetuotantoalueilla ja tietyin tavoitteiden osin ojitetulla turvemaalla muussa maankäytössä kuin maatalouskäytössä ja turpeen tuotannossa. Suomi pyrkii hyödyntämään asetuksen mahdollistamia joustoja niiltä osin kuin se on mahdollista ja kokonaistarkasteltuna tarkoituksenmukaista.

3.7 Artikla 12 metsäekosysteemien ennallistaminen

Artikla 12 velvoittaa jäsenmaat otattamaan käyttöön ennallistamistoimenpiteet, jotka ovat tarpeen metsäekosysteemien luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi. Jäsenmaiden on saatava metsäluonnon monimuotoisuutta mittaavien yleisten metsälintujen indeksin ja vähintään kuuden alla mainitun indikaattorin kehityssuunta kasvavaksi. Jäsenmaa voi jättää yhden seuraavista indikaattoreista pois: a) kuolleet maapuut, b) kuolleet pystypuut, c) eri-ikäisrakenteisten metsien osuus, d) metsien kytkeytyneisyys, e) orgaanisen hiilen määrä, f) sellaisen metsän osuus, jossa valtalajina ovat luontaiset puulajit, g) puuston monilajisuus.

Suomi jättää pois indikaattorin ”orgaanisen hiilen määrä”. Indikaattori kuvaa orgaanisen hiilen määrää kivennäismaan maaperässä. Indikaattorin ei katsota soveltuvan hyvin monimuotoisuuden mittaamiseen Suomen olosuhteissa. Positiivisen kehityssuunnan osoittaminen voi olla haastavaa, koska epävarmuudet indikaattorin tuloksissa ovat suuria. Ennallistamisasetuksessa viitattu laskentamenetelmä ei ole Suomen olosuhteisiin sopiva, koska se ei sisällä humuskerrosta, jossa suurin määrä orgaanisesta hiilestä on. Se

poikkeaa myös esimerkiksi maaperädirektiivin raportoinnista. Suomessa ei myöskään ole kattavaa, näytteenottoon perustuvaa toistuvaa maaperäseurantaa. Orgaanisen hiilen määrän suuri vaihtelu kasvupaikoittain ja jopa metsikön sisällä hankaloittaa lähtötason määrittämistä ja seurantaa.

3.8 Artikla 13 kolmen miljardin puun istuttaminen

Artikla 13, joka koskee kolmen miljardin uuden puun istuttamista, on tavoitteena jäsenmaille yhteinen ja saavutettava v. 2030 mennessä. Tavoitteeseen ei voida laskea metsän uudistamisen yhteydessä istutettavia puita. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan artiklan 13 tavoite ei ole Suomessa luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeinen, minkä vuoksi Suomi ei aseta numeerista tavoitetta uusien puiden istuttamiselle vaan toteaa, että Suomi on jo saavuttanut riittävän tason artiklan 13 tavoitteen osalta.

3.9 Artikla 20 seurantavelvoitteet

Kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanoa ja sen vaikutuksia luonnontilaan seurataan 20 artiklan mukaisesti. Seurannan on perustuttava sähköisiin tietokantoihin ja paikkatietojärjestelmiin, ja siinä on hyödynnettävä mahdollisimman kattavasti kaukokartoitusta sekä maastohavainnoinnissa käytettyjä seurantalaitteita ja -sensoreita. Lisäksi seurannassa on hyödynnettävä muita saatavilla olevia tietolähteitä ja menetelmiä, mukaan lukien kansalaistieteeseen, tekoälyyn sekä kehittyneeseen datan analysointiin ja käsittelyyn perustuvat ratkaisut.

Osa asetuksen mukaisesta seurannasta on aloitettava heti asetuksen astuttua voimaan. Asetuksen voimaan astumisesta lähtien on seurattava kaupunkiekosysteemien kaupunkivihreää ja kaupunkipuuston latvuspeittoa, maatalous- ja metsäekosysteemien indikaattoreita sekä yleisten viljelysmaiden lintulajien kantoja ja metsälintuindeksiä.

Luontotyyppien tilaa ja tilan kehityssuuntaa sekä 4 ja 5 artiklassa tarkoitettujen lajien elinympäristöjen laatua ja laadun kehityssuuntaa ennallistetuilla alueilla tulee seurata siitä lähtien, kun toimenpiteet otetaan käyttöön.

Pölyttäjälajien runsautta ja monimuotoisuutta on alettava seuraamaan vuoden kuluttua seurantaa koskevan täytäntöönpanosäädöksen voimaantulosta. Komission antama pölyttäjien seurantametodologiaa koskeva täytäntöönpanosäädös julkaistiin 26.11.2025 Euroopan unionin virallisessa lehdessä ja tuli voimaan joulukuussa 2026.

Asetuksen mukainen seuranta tulee toteuttaa pääsääntöisesti kuuden vuoden välein. Indikaattoreista niittyperhosindeksiä, yleisten viljelysmaiden lintuindeksiä, metsälintuindeksiä sekä pölyttäjäkantoja on seurattava vuosittain. Seuranta on sovitettava yhteen muun EU-lainsäädännön mukaisen seurannan kanssa, erityisesti luontodirektiivin ja meristrategiadirektiivin arviointien kanssa, jotta päällekkäisyydet vältetään ja tietojen vertailukelpoisuus varmistetaan.

4 Toimenpiteet ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi

Ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan joukko toimenpiteitä, joista osa sisältyy käynnissä oleviin ohjelmiin ja muun voimassa olevan lainsäädännön toimeenpanoon. Käynnissä olevien toimenpiteiden laajentamisen ja tehostamisen lisäksi ennallistamissuunnitelmaan on tunnistettu uusia

toimenpiteitä, joiden toteuttaminen ja mahdolliset sitä ennen tarvittavat selvitykset käynnistetään vuoteen 2030 mennessä. Suunnitelmaa vuoden 2032 jälkeiselle ajalle täydennetään ja tarkennetaan tulevilla ennallistamissuunnitelman päivityksissä.

4.1 Erityisesti luontotyyppi ja lajitavoitteita (artikla 4) tukevat toimenpiteet

Toimenpide 1. Helmi-elinympäristöohjelman laajentaminen ja tehostaminen

Helmi-ohjelman toteutusta jatketaan vuoteen 2050 saakka kohdentaen toimenpiteitä erityisesti ennallistamisasetuksen piirissä olevien luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tilan parantamiseen. Helmi-ohjelmassa toteutetaan kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa määritellyt vapaaehtoiset ennallistamis-, kunnostus- ja hoitotoimenpiteet valtioneuvoston periaatepäätöksen (VN 2021/83) mukaisia tavoitteita alla kuvatusti täydentäen. Ohjelman toteutuksessa tavoitellaan kaikkien sen toimenpiteiden vuoden 2030 tavoitteiden saavuttamista jo määrävuotta aiemmin ympäristöministeriön tavoitteiden osalta, MMM:n hallinnonalan metsiä sekä lintuvesiä ja kosteikkoja koskevilla toimenpiteillä tavoitellaan tavoitteiden saavuttamista täysimääräisinä alla mainituin Metsähallitusta ja vieraspetopyyntejä koskevin lisäyksin. Ohjelman vuoteen 2030 ulottuvat tavoitteet ovat ohjelman resurssitasoon ja edistymisen nykyvauhtiin verrattuna merkittävästi suurempia.

Vuoden 2030 loppuun mennessä tehdään päätös Helmi-ohjelman jatkosta, jossa tarkennetaan ohjelman tavoitteita 2031–2040 vastaamaan ennallistamissuunnitelman toimeenpanon tarpeita. Jatkovalmistelussa arvioidaan myös Helmi- ja METSO-ohjelmien toimenpiteiden yhteensovittaminen ja yhdistäminen tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä (VN 2021/83) esitettyjen ja ohjelmaa täydentävien toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää ohjelman vuoden 2026 resurssitason yli kaksinkertaistamista vuoteen 2030 mennessä ja resurssitarpeiden uudelleenarviointia ohjelman jatkovalmistelun yhteydessä.

Lisäiset tavoitteet luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tilan parantamiseksi Helmi-ohjelmassa 2030 mennessä

- Ohjelman 2030 tavoitteissa asetetaan soiden ennallistamisen tavoitteeksi valtion monikäyttömetsissä 4 000–5 000 ha per vuosi, sekä tehostetaan vesien palauttamista ennallistettaville soille. Soiden vapaaehtoista suojelua kohdennetaan erityisesti letoille ja puustoiisiin soihin sisältyviin korpiin.
- Vuoteen 2030 mennessä kasvatetaan rantaluontotyyppien kunnostusmäärää 100 kohteella (kohdentaen hoitotoimet erityisesti dyyniluontotyyppeihin ja rannikon hiekkarannoille).
- Kasvatetaan purojen kunnostusmäärää suojelualueilla 50 kilometrillä sekä ohjelmaan sisällytetään Metsähallituksen omistajapoliittisissa linjauksissa 9.10.2024 hyväksytyt valtion monikäyttömetsissä tehtävät pien- ja virtavesikunnostukset.
- Helmi- ja SOTKA-ohjelmien yhteiseen vieraspetohankkeeseen sisällytetään vieraslajien minkin ja supikoiran torjunta saaristossa ja Pohjois-Suomessa osana Sotka-ohjelmaa. Jatketaan haitallisten vieraslajipetojen torjuntaa 70 Natura-verkoston kohteella osana Helmi- ja Sotka-ohjelmia. Lisäksi osana Sotka-ohjelmaa laajennetaan vieraslajien pyynti 140 uudelle lintuvesikohteelle.

Toimenpide 2. METSO-ohjelma

METSO:n uusi ohjelmakausi toteuttaa EU:n ennallistamisasetuksen vuosille 2030 ja 2040 asetettuja monimuotoisuuden suojelun tavoitteita metsien osalta. Sen toteutus jaetaan kahteen jaksoon: vuosille 2026–2030 esitetään nykyisessä valtioneuvoston periaatepäätöksessä määrällisiä tavoitteita, ja vuosien 2031–2040 tavoitteet sovitetaan myöhemmin yhteen kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden kanssa.

Ennallistamissuunnitelman edellyttämät lisäresurssitarpeet METSO-ohjelman toteutukseen arvioidaan samalla kun asetetaan ohjelman v. 2031 jälkeisen kauden tavoitteet. Ennallistamissuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi METSO-suojelun tarve on tulevaisuudessa nykytasoon verrattuna merkittävästi suurempi. METSO-suojelua on tarpeen kohdentaa nykyistä enemmän erityisesti luontodirektiivin metsäisten luontotyyppien turvaamiseen.

MMM:n hallinnonalan toimenpiteissä tavoitellaan METSO-ohjelman tavoitteiden saavuttamista täysimääräisinä. Ympäristötuen ja luonnonhoitohankkeiden tarve on nykytilanteeseen verrattuna merkittävästi suurempi.

METSOlla suojellaan boreaalisia luonnonmetsiä niiden pinta-alan palauttamiseksi ja heikentämättömyyden turvaamiseksi (kriteerit täyttävät kohteet). Samoin lehtojen osalta METSO-suojelun tarve on merkittävä. Lisäksi METSO:n avulla suojellaan mm. primäärisukcessiometsiä, harjumetsiä, jalopuumetsiä, raviini- ja rinnelehtoja, puustoisia perinnebiotooppeja sekä vanhoja tammimetsiä. METSO:n valintaperusteita ja lisätoimenpiteitä on tarpeen muokata kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteita vastaaviksi.

Valtioneuvoston 20.3.2025 tekemän periaatepäätöksen mukainen vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelu toteutetaan yksityismailla METSO-ohjelman puitteissa ja valtion mailla erillisenä kartoitushankkeena. Näiden metsien suojelu palvelee luontodirektiivin luontotyyppi boreaaliset luonnonmetsät heikentämättömyyden turvaamista siltä osin kuin suojelu on lisäistä verrattuna nykytilanteeseen. Suojeltavien kohteiden tarkoituksenmukaisten rajausten myötä periaatepäätöksen mukainen suojelu voi tuottaa myös pieniä pinta-aloja palautuvaa boreaalista luonnonmetsää.

Toimenpide 3. Soiden tilan parantamisen kokonaissuunnitelma

Soiden ennallistaminen on mittava kokonaisuus. Jotta se olisi kustannustehokasta ja -vaikuttavaa, laaditaan toimeenpanon pohjaksi YM:n ja MMM:n yhteinen suunnitelma vuoteen 2050 saakka. Koska suoluontotyyppien kokonaispinta-ala on suuri, tilaa parantavia toimenpiteitä tarvitaan laajalla pinta-alalla ja toimenpiteet vaikuttavat soiden lisäksi vesien tilaan sisävesistä Itämereen saakka. Suunnitelmalla tavoitellaan vähintään 700 000 hehtaaria (7000 km²) soiden ennallistamista ja noin 150 000 ha merkittävimpien kohteiden lisäsuojelua vuoteen 2050 mennessä.

Kokonaissuunnitelmassa tarkastellaan mm. informaatio-ohjauksen ja lainsäädännön kehittämistarpeita. Sen avulla haetaan uusia rahoitusmalleja erityisesti yksityiseltä sektorilta ja pyritään lisäämään valuma-alueelähtöistä koordinoitua ennallistamistoimissa. Kootaan kattavasti tieto myös muiden kuin valtion toimijoiden soiden ennallistamis- ja suojelutoimista, jotta niitä voidaan hyödyntää täysimääräisesti ennallistamissuunnitelman tavoitteiden saavuttamisessa. Lisäksi tavoitteena on paikata suoluontotyyppijä ja niiden tilaa koskevat tietopuutteet ja kehittää riittävät seurantamenetelmät.

Toimenpide 4. Tunturiluontotyyppien tilan parantaminen

Tunturiluontotyyppien tilan heikkenemisen syyt kytkeytyvät porojen laidunpaineen säätelyyn ja samoilla alueilla tapahtuvan muun maankäytön vaikutuksiin sekä lisäksi kumulatiivisiin vaikutuksiin, joita eri suunnitelmat ja hankkeet yhdessä ilmastonmuutoksen kanssa saamelaiden kotiseutualueella aiheuttavat. Yksittäisten hankkeiden vaikutusten arvioinnilla ei pystytä riittävästi puuttumaan kehitykseen, jossa aiemmin toteutetut, meneillään olevat ja tulevat hankkeet pirstovat laidunalueita, vaikeuttavat porojen ohjailua ja aiheuttavat ajan kuluessa yhteisvaikutuksiltaan merkittävää luonnon tilan heikkenemistä. Ensimmäisessä ennallistamissuunnitelmassa tunturiluontotyyppien tilaa parantavat **horisontaaliset toimenpiteet** koskevat jo meneillään olevia prosesseja. Ennallistamissuunnitelman toimeenpanossa ja tulevissa päivityksissä ennallistamistoimien tarkennukset ja priorisointi saamelaiden kotiseutualueella tehdään yhdessä saamelaiskäräjien kanssa.

- Toteutetaan poronhoitolain mukaisia laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.
- Porotalouden kehittämisessä huomioidaan konkreettiset toimenpiteet, joilla voidaan parantaa tunturiluontotyyppien tilaa erityisesti vähentämällä porojen laidunpainetta sekä vahvistetaan saamelaisen poronhoidon toimintaedellytyksiä.
- Parannetaan porolaidunten huomioimista maankäytön suunnittelussa ja luonnonvarojen hyödyntämisessä seuraavasti:
 1. Arvioidaan ja toteutetaan tarkoituksenmukaiset metsästyksen ohjauksen, lupakiintiöiden ja metsästysalueiden muutokset poronhoidon ja metsästyksen käytäntöjen yhteensovittamiseksi.
 2. Kehitetään maastoliikenteen lupakäytäntöä ja sääntelyä siten, että voidaan paremmin ehkäistä sen aiheuttamaa kulumista ja poronhoidolle aiheutuvia haittoja.
 3. Edistetään saamelaiskulttuuriin kohdistuvien kumulatiivisten vaikutusten kokonaisarvioinnin menetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa.

Lisäksi ennallistamissuunnitelman toimeenpanossa on tarpeen huomioida kullanhuuhton vaikutukset Pohjois-Suomessa virtavesiluontotyypeihin ja lajeihin, erityisesti raakun elinympäristöihin.

Toimenpide 5. Lajien hoito ja niiden elinympäristöjen kunnostustoimet

Luontotyyppiesiintymillä ja uuselinympäristöissä tehtävät toimet hyödyttävät joukkoa lajeja ja niiden elinympäristöjen tilan paranemista. Osa lajien elinympäristöihin liittyvistä tarpeellisista suojele- ja hoitotoimenpiteistä kohdentuu kuitenkin direktiiviluontotyyppiesiintymien ulkopuolelle eli ne ovat lisäisiä tai osittain lisäisiä. Näille lisäisille toimenpiteille tehdään kokonaissuunnitelma ja aikataulu, minkä jälkeen niillä täydennetään kansallista ennallistamissuunnitelmaa.

Toimenpide 6. Kotieläinten laiduntamisen lisääminen

Selvitetään monipuolisia kannusteita ja ohjauskeinoja kotieläinten laiduntamisen lisäämiseksi erilaisten laidunnuosympäristöjen tarpeet tunnistuen. Suomessa laiduntaminen ei ole pakollista, mutta kotieläinten laiduntaminen edistää maatalousluonnon monimuotoisuutta tehokkaasti.

Toimenpide 7. Informaatio-ohjaustoimet luontotyyppien tilan parantamiseksi

Luontotyyppien turvaamista ja tilan parantamista edistetään monipuolisin informaatio-ohjaustoimin. Perinnebiotooppien hoidon jatkuvuus ja laadun parantaminen edellyttävät erityisesti maanomistajien, hoitajien ja laidunryttäjien neuvontaa. Valuma-aluesuunnittelua ja toimenpiteiden vaikuttavuutta koskevaa ohjausta vahvistetaan, ja ojituksiin liittyvää koulutusta tehostetaan tarpeettomien ojitusten välttämiseksi. Paikallistason ohjausta toteutetaan esimerkiksi hiekkarannoilla ja dyynialueilla kävijäohjauksen ja rakenteiden avulla. Tulvaisten luontotyyppien ennallistamisnäkökulmaa sisällytetään vesilain 19:7 mukaisiin säännöstelyselvityksiin.

Lisäksi informaatio-ohjausta kehitetään tietyille lajeille ja lajiryhmille. Varmistetaan lajitiedon kulku, jotta lajit voidaan ottaa nykyistä paremmin huomioon metsätaloudessa. Maankäytön suunnittelijoille tarjotaan koulutusta ja ohjausta, jotta luontodirektiivin luontotyypit huomioidaan kaavoituksessa entistä paremmin.

Informaatio-ohjaus on keskeinen ohjauskeino myös metsäindikaattoreita sekä metsissä esiintyviä luontotyyppejä ja lajien elinympäristöjä koskevien toimenpiteiden toimeenpanossa (toimenpiteet 28–30).

Toimenpide 8. Mukautettujen metsänkäsittelymenetelmien kehittäminen ja toimeenpano direktiiviluontotyypeille

Talousmetsissä esiintyvien direktiiviluontotyyppien tilan parantaminen edellyttää metsänkäsittelymenetelmien kehittämistä ja jalkauttamista metsätalouteen. Metsänkäsittelymenetelmiä monipuolistamalla turvataan talousmetsissä esiintyviä luontotyyppejä, kuten talousmetsälehtoja, mm. jatkuvan kasvatuksen, säästöpuumetsätalouden ja luonnonhoitopainotteisen metsanhoidon keinoin. Tavoitteena talousmetsälehdon metsänkäsittelyn kehittämisessä on yhteensovittaa kannattava puuntuotanto ja lehdon hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpitäminen. Lisäksi selvitetään kannattavan puuntuotannon ja luontotyyppien hyvän tilan saavuttamisen ja ylläpitämisen yhteensovittamisen mahdollisuuksia puustoisilla soilla ja metsäisillä dyneillä.

Käsittelymenetelmien kehittäminen ja jalkauttaminen on prosessi, jossa tavoitteena on mm. yhteensovittaa ja kehittää luontotyyppien hyvään tilaan tähtäviä ja sitä ylläpitäviä, taloudellisesti kannattavia metsänkäsittelymenetelmiä, pilotoida kehittämistyön tuloksia käytännössä ja luoda valmiudet ja toteuttaa metsän- ja luonnonhoidon suositusten päivittäminen ja niiden jalkauttaminen metsäammattilaisille ja metsänomistajille. Toimenpide kytkeytyy siten useaan toimenpiteeseen, ml. luontotiedon ja tietojärjestelmien kehittäminen.

Toimenpide 9. Vieraslajitoimenpiteet

Laaditaan kattava, yksityiskohtainen selvitys vieraslajien torjuntatarpeista sekä niiden edellyttämistä kustannuksista ja niiden jakautumisesta direktiiviluontotyyppien ja lajien elinympäristöjen näkökulmista, erityisesti suojelualueiden ulkopuolisilla alueilla. Vieraslajien torjunnan turvaaminen ja lisääminen erityisesti perinnebiotoopeilla, metsissä sekä rannikolla tukee ennallistamissuunnitelman luontotyypeihin ja lajien elinympäristöihin liittyvien tavoitteiden ja velvoitteiden saavuttamista.

Toimenpide 10. Jatkuva maanpuolustuskäyttö sotilaskäyttöön varatuilla alueilla

Jatketaan jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden sotilaskäyttöä alueilla esiintyvien häiriöistä hyötyvien luontotyyppien ja lajien esiintymien ylläpitämiseksi. Yhteistyö puolustusvoimien ja ympäristöhallinnon välillä jatkuu alueiden käytön ja käytöstä hyötyvien luontoarvojen yhteensovittamiseksi.

Jatkuvasta maanpuolustuskäytöstä hyötyvät luontodirektiivin luontotyytit ja niiden pinta-alat puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla: Kuivat kanerva- ja variksenmarjadyynit 790 ha, Variksenmarjadyynit 63 ha, Liikkuvat rantakauradyynit 49 ha, Kiinteät ruohokasvillisuuden peittämät dyynit 63 ha, Metsäiset dyynit 84 ha, Liikkuvat alkiovaiheen dyynit 9 ha.

4.2 Erityisesti meri- ja vesiekosysteemien ennallistamista tukevat toimenpiteet (artikla 5, artikla 4)

Toimenpide 11. Vesien- ja merenhoidon suunnitelmien toimeenpanon tehostaminen

Vesi- ja meriluontotyyppien tilaa parannetaan parhaiten vähentämällä ravinnekuormituksesta aiheutuvaa rehevöitymistä, orgaanisen aineen kuormituksesta johtuvaa tummumista sekä vesirakentamisen vaikutuksia. Keskiset toimenpiteet ovat:

- parannetaan peltomaan rakennetta ja vesien hallintaa, huolehditaan vain kasvintarpeen mukaisesta lannoitustasosta sekä tehostetaan ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrätystä.
- vähennetään metsätalouden hajakuormitusta vähentämällä metsänkasvun kannalta tarpeetonta maanmuokkausta ja ojitusta. Esimerkiksi jatkuvapeitteinen metsänkasvatus turvemailla, ranta-alueiden suojavyöhykkeet ja soiden ennallistaminen vähentävät kuormitusta vesistöihin.
- tehostetaan ympäristövirtaamien käyttöönottoa ja kalankulkua helpottavien toimenpiteiden toteutusta rakennetuissa vesistöissä sekä kunnostetaan rehevöityneitä järviä ja merenlahtia.

Vesien- ja merenhoitosuunnitelmissa ja niitä täydentävissä toimenpidesuunnitelmissa on esitetty vesienhoitoalueittain ja merellä yllä olevien toimenpiteiden tarvittavat toteutusmäärät vesien ja meren hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien täysimääräinen toimeenpano, jossa toimenpiteet kohdennetaan ja skaalataan oikein ja vaikuttavasti, on edellytys ennallistamisasetuksen vesiympäristöä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteiden nykyinen toteutus ja rahoitus ei ole riittävällä tasolla, jotta ennallistamisasetuksen tavoitteet saavutettaisiin.

Kohdentamalla vesien- ja merenhoidon toimenpiteet nykyistä vaikuttavammin ja niiden toteutusmäärää kasvattamalla ja aikataulua nopeuttamalla voidaan vähentää vesien ja meren tilaan vaikuttavia paineita ja siten saavuttaa myös ennallistamisasetuksen vesiluontotyyppejä koskevat tavoitteet.

Toimeenpanon tehostaminen edellyttää vesiin vaikuttavilla toimialoilla, kuten maa- ja metsätaloudessa, ohjauskeinojen ja rahoitusmallien kehittämistä. Erityisesti kannustejärjestelmiä, kuten yhteisen maatalouspolitiikan CAP-ohjelma ja metsätalouden kannustinjärjestelmä Metka, tulisi kehittää, jotta niistä voidaan kohdistaa nykyistä vaikuttavammin tukea vesien- ja merenhoidon toimenpiteisiin.

Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien lakisääteisiä toimia täydentävien toimenpiteiden kustannuksiksi on arvioitu 590 miljoonaa euroa vuodessa. Tästä merkittävä osa katetaan CAP-suunnitelman mukaisilla ilmasto- ja ympäristösuunnitelman mukaisilla toimenpiteillä. Rahoituksessa on tällä hetkellä noin 150 miljoonaa euron vuosittainen vaje, josta osa katetaan Ahti-ohjelman jatkamisella ja sen toiminnan laajentamisella.

Toimenpide 12. Ahti -vesien ja meren tilan parantamisen ohjelman laajentaminen ja tehostaminen

Jatketaan ja laajennetaan Ahti-ohjelmaa vuoteen 2050 saakka tehostaen ennallistamissuunnitelman ja vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteutusta ja parantaen ravinteiden kierrätystä ja hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon suojelua sekä ilmastotavoitteiden toteutumista.

Lisäiset toimenpiteet Ahti-ohjelmassa vuoteen 2030 mennessä

- Laajennetaan maanparannusaineiden käyttöä peltomaan ravinnevalumien vähentämiseksi. Uusitaan ja maantieteellisesti laajennetaan kipsikäsittelyjä ja otetaan käyttöön tuki rakennekalkille ja maanparannuskuiduille (6,4 miljoonaa euroa/vuosi).
- Laajennetaan ravinteiden kierrätyksen TK-toimintaa ja investointeja liittyen yhdyskuntajätevesipuhdistamojen ja yhdyskuntien ravinteikkaisiin biomassoisiin. Tulevina vuosina on tarvetta keskittää työtä ravinteiden hallintaan ravinteikkaiden biomassojen käsittelyyn ja jalostuksen viimeiseen vaiheeseen, kuten palautus tiloille, viherrakentamiseen, muihin kohteisiin tai tekniseen käsittelyyn, jotta ravinteet saadaan talteen ja kiertoon. Ahti-ohjelman vuotuinen lisäpanostus 7 miljoonaa euroa.
- Lisäpanostus vesien- ja merenhoitosuunnitelmien ja valuma-aluesuunnitelmien mukaisten toimenpiteiden ja vesistökunnostusten toteutukseen ja vesistökunnostusverkostojen toimintaan 4 miljoonaa euroa vuodessa.
- Laajennetaan Saaristomeri-ohjelman tyyppistä intensiivisen kohdennetun työn lähestymistapaa kolmelle muulle rannikkoalueelle (yhteensä 9 miljoonaa euroa/vuosi).

Toimenpide 13. Valuma-aluelähtöisen suunnittelun toimeenpano

Tuodaan valuma-aluesuunnittelu osaksi normaaleja suunnitteluprosesseja ja kannustejärjestelmiä. Esimerkiksi vesienhoidossa hyödynnetään täysimääräisesti valuma-aluelähtöistä suunnittelua. Edistetään valuma-aluesuunnittelun tiekartan toimeenpanoa 2030 mennessä: parannetaan paikallista yhteensovittamista ja toimeenpanon sujuvoittamista vesistöaluetasolla sekä kehitetään informaatio-ohjausta, tietopohjaa ja työkaluja, jotta ennallistamistoimenpiteitä voidaan kohdistaa vaikuttavasti ottaen huomioon vesien tila, ilmastomuutos, maa- ja metsätaloustuotanto ja luonnon monimuotoisuus. Valuma-aluesuunnittelua ja toimien toteutusta edistetään ja kehitetään jo osin mm. EU-rahoitteisissa ACWA LIFE ja Priodiversity LIFE -hankkeissa sekä Helmi-, Nousu- ja Ahti-ohjelmien yhteistyönä.

Toimenpide 14. Selvitys toimintatavoista yhtenäisten maa-alueiden ennallistamiseksi valtion ja yksityismailla

Selvitetään toimintatapoja yhtenäisten maa-alueiden ennallistamiseksi valtion ja yksityismailla. Osana selvitystä tarkastellaan mm. tilusjärjestelyjä yksityismaiden ennallistamiseksi, valtion maanhankinnan kohdentamista sekä vaihtomaiden hyödyntämisen kehittämistä. Yksityismailla toimet ovat vapaaehtoisia.

4.3 Erityisesti kaupunkiekosysteemien ennallistamista tukevat toimenpiteet (artikla 8)

Kaupunkiympäristöjen toimenpidekokonaisuus koostuu konkreettisesti kaupunkiympäristöä viherryttävistä toimenpiteistä ja edellytyksiä luovista toimenpiteistä. Kunnat voivat valita kannaltaan vaikuttavimmat toimenpiteet.

Toimenpidekokonaisuus 15–18. Konkreettisesti kaupunkiympäristöjä viherryttävät toimenpiteet

Toimenpide 15. Katu- ja liikenneympäristöjen puuston lisääminen

Lisätään puuston määrää ja säilytetään olemassa olevaa puustoa erityisesti tiiviin keskustan katu- ja liikenneympäristöissä. Yksittäisten puiden ohella istutetaan puurivistöjä ja puuryhmiä ja suositetaan pienikokoisia, luonnonvaraisina kasvavia puita ja puuston monilajisuutta. Katutilan tilajakoa uudistetaan siten, että kaupunkiympäristöön muodostuu yhtenäisiä viherjatkumoit. Suunnittelussa ennakoidaan sekä katupuiden säilyttäminen että niiden elinolojen parantaminen.

Toimenpide 16. Koulujen ja päiväkotien pihojen kaupunkivihreän ja puuston lisääminen

Lisätään koulujen ja päiväkotien pihojen puustoa ja kasvillisuutta. Päiväkotien ja koulujen pihoilla on vihreyttä ja varjoa usein niukasti ja pinnoitteina käytetään mikromuovipäästöjä aiheuttavia keinotekoisia pinnoitteita. Tavoitteena on kehittää pihoja luonnonmukaisiksi, oppimista ja hyvinvointia tukeviksi ympäristöiksi, turvallisuuskäsitteitä huomioiden. Toimenpide ei sisällä leikkipuistojen viherryttämistä, koska uudistuva yhdyskuntarakentamislaki laajentaisi kuntien yleisten alueiden suunnittelua myös leikkipuistoihin.

Toimenpide 17. Kaupallisten, teollisuus- ja brownfield-alueiden viherryttäminen

Lisätään kaupunkivihreää ja puustoa kaupallisilla, teollisuus- ja brownfield-alueilla, joilla on usein paikallisesti merkittävää viherryttämispotentiaalia. Uusia kaupallisia, teollisuus- ja varastoalueita suunniteltaessa käytetään soveltuvien osien vihertehokkuusvaatimuksia. Kaupunkivihreälle varataan tilaa yleisille alueille, tonteille ja katoille ilmastomuutokseen sopeutumista tukevia luontopohjaisia ratkaisuja hyödyntäen. Brownfield-alueita, kuten käytöstä poistuneita teollisuus-, satama- ja varastoalueita ja käyttötarkoitukseltaan muuntuvia asema- ja ratapiha-alueita, viherrytetään erityisesti rakentamisen yhteydessä.

Toimenpide 18. Kaupunkivihreän kytkeytyneisyyden lisääminen

Vahvistetaan kaupunkiympäristön sisäisiä viheryhteyksiä tunnistamalla ja poistamalla kaupunkivihreän katkoksia. Toimenpiteessä kartoitetaan mahdolliset viherrytettävät alueet ja vahvistetaan puistojen, metsäalueiden, katuverkon vihreän ja yksityisten pihojen välisiä viheryhteyksiä esimerkiksi viherkäytävillä, taskupuistoilla, viherreiteillä, puurivistöillä, viherkatoilla ja niityillä, jotka yhdessä tukevat kaupunkivihreän saavutettavuutta ja muodostavat kaupunkivihreän eri osien välille luonnon monimuotoisuutta tukevia, eläin- ja kasvilajeille tärkeitä ”askelkiviä”.

Toimenpidekokonaisuus 19–22. Kaupunkiympäristöjen viherryttämisen edellytyksiä luovat toimenpiteet

Toimenpide 19. Kaupunkivihreän ja latvuspeiton tietopohjan vahvistaminen ja informaatio-ohjaus

Vahvistetaan kaupunkivihreän tietopohjaa, seuranta- ja informaatio-ohjausta ja yhteistyötä. Toimenpiteeseen sisältyvät esimerkiksi viherkenttien seuranta ja kehittäminen, asiantuntijoiden ja päättäjien osaamisen

vahvistaminen, informaatio-ohjaus ja viestintä asukkaille ja maanomistajille, kaupunkien haastekilpailu tai sitoumus, yhteistyön ja verkostojen kehittäminen sekä kaupunkivihreän taloudellisen arvon tunnistaminen ja viheromaisuuden hallinnan kehittäminen. Toimenpide edellyttää kansallista koordinaatiota, jotta tuotettava tieto ja ohjeistus ovat yhtenäisiä ja soveltuvat kaikille kaupunkiartiklan piiriin kuuluville kunnille.

Toimenpide 20. Kaupunkivihreän rahoituspolku ja kannusteet

Kehitetään kaupunkivihreän ja latvuspeiton lisäämiseen kannustavia rahoituksellisia ja mahdollisia fiskaalisia keinoja. Ennallistamissuunnitelman toimeenpanon alkuvaiheessa toimenpiteen ensisijainen painotus on kaupunkivihreän rahoituspolun selvittämisessä ja vahvistamisessa. Tarvittaessa myös selvitetään mahdollisuutta kaupunkivihreän ja latvuspeiton lisäämistä kannustaviin fiskaalisiin keinoihin.

Toimenpide 21. Kaupunkivihreän kytkeminen kuntien käytössä oleviin ohjauskeinoihin

Kehitetään kuntien käyttämiä ohjauskeinoja kaupunkien viherryttämistä tukeviksi. Kuntien omia kaupunkivihreän määrän ja laadun ohjauskeinoja ovat esimerkiksi kuntakaavoitus, katu- ja puistosuunnitelmat, viherryttämissuunnitelmat, luonnon monimuotoisuusohjelmat, luonnonhoitosuunnitelmat, luonnonsuojeluohjelmat sekä viheralueohjelmat ja viherrakennepohjat. Kukin kunta voi valita, mitä ohjauskeinoja se pyrkii kehittämään.

Toimenpide 22. Selvitetään viherympäristötavoitteiden liittämistä valtion ja kaupunkien kaupunkikehittämisen sopimusvälineisiin

Selvitetään mahdollisuutta lisätä kaupunkivihreän ja latvuspeiton määriä kasvattavat tavoitteet ja toimenpiteet valtion ja kaupunkien yhteisiin kaupunkikehittämisen sopimus- ja suunnitelmavälineisiin, kuten MAL-sopimuksiin ja seudullisiin liikennejärjestelmäsuunnitelmiin. Toimenpiteeseen voi sisältyä viherympäristötavoitteiden huomioiminen myös mahdollisissa uusissa sopimusvälineissä. Tarvittaessa selvitetään mahdollisuutta laatia erillinen tai muihin sopimusvälineisiin integroitu viherryttämissopimus.

4.4 Erityisesti jokien luonnollisen kytkeytyneisyyden ennallistamista tukevat toimenpiteet (artikla 9)

Toimenpidet kokonaisuus 23. Jokien esteiden poistamista ja tulvatasanteiden ennallistamista koskevat toimenpiteet (artikla 9)

Suomi on olemassa olevien Vesistötyöt-tietojärjestelmän (VESTY) tietojen perusteella tunnistanut 2 164 padoksi luokiteltua, kalaston ja muun vesieliöstön kulkua haittaavaa vesistörakennetta. Vuoden 2020 jälkeen on poistettu 69 estettä ja vuoteen 2030 mennessä on tarkoitus poistaa 55 estettä, jolloin yhteensä 2 242 km jokikilometriä saataisiin vapaana virtaaviksi.

Suunnitelmaa vuoden 2032 jälkeiselle ajalle tarkennetaan tulevaisuuden ennallistamissuunnitelman päivityksissä. Alustavasti suunnitelmissa on poistaa 33 estettä v. 2040 mennessä ja selvittää 683 esteen tilanne. Ennallistamissuunnitelmaan kirjataan strateginen katsaus keinotekoisien esteiden poistamiseksi sekä tavoite jokiesteitä koskevan tietopohjan parantamiseksi. Suomi tulee tulevaisuuden suunnitelmissa myös tarkastelemaan esteiden poistoa tukevien tulvatasanteiden luonnollisten toimien parantamista tukevia toimenpiteitä artiklan 9 kohdan 3 mukaisesti.

Vuoteen 2030 mennessä poistattavien 55 esteen edellyttämät toimenpiteet on arvioitu voitavan toteuttaa Nousu-ohjelman nykytason rahoituksella (2 milj. euroa) ja yksityisin varoin. On huomattava, että ohjelma edellyttää hankkeilta vähintään 50 % yksityistä rahoitusta. Vuoden 2030 jälkeisten tavoitteiden saavuttamiseksi Nousu-ohjelmaa on tarpeen jatkaa ja resurssitarpeet tarkastellaan uudelleen v. 2030 jälkeen. Virtavesien esteiden poistamisen ohella selvitetään luontaisemman tulvadynamiikan palauttamismahdollisuuksia tulvaisten luontotyyppien palauttamiseksi.

4.5 Erityisesti pölyttäjäkantojen ja maatalousekosysteemien ennallistamista tukevat toimenpiteet (artiklat 10 ja 11)

Toimenpide 24. Maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat

Maatalousympäristöjä ja pölyttäjäkantoja koskee ennallistamissuunnitelman artikloissa 10 ja 11 viisi tavoitetta. Pölyttäjäkantojen tilan parantamiseen, niittyperhosindeksin kasvattamiseen, sen maatalousmaan osuuden kasvattamiseen, jolla on hyvin monimuotoisia maisemapiirteitä ja viljelysmaiden lintuindeksin kasvattamiseen pyritään seuraavin toimenpitein, joista monet edistävät samanaikaisesti useita tavoitteita. Toimenpiteet on esitetty niiden arvioidussa vaikuttavuusjärjestyksessä:

- Toimeenpannaan peltosirkun suojelusuunnitelma. Suojelusuunnitelman toimenpiteet ovat pääasiassa samoja toimenpiteitä, joita ennallistamissuunnitelmaan on esitetty maatalouden monimuotoisuusindikaattoreiden kasvattamiseksi.
- Lisätään maatalousalueiden pysyvästi viljelemättömien reuna-alueiden pinta-alaa siten, että avointa, pysyvästi viljelemätöntä peltujen reuna-alaa tulisi olla vähintään 2,2 % käytössä olevasta maatalousmaasta ja alaa kohdennetaan vaikuttavuudeltaan tarkoituksenmukaisimpiin kohteisiin.
- Lisätään ympäristökesantojen pinta-alaa ja kohdennetaan se vaikuttavuudeltaan tarkoituksenmukaisimpiin kohteisiin maatalousympäristö- ja pölyttäjäindikaattorien tarpeita vastaavasti.
- Lisätään maatalousmaiseman pienipiirteisyyttä selvittämällä monimuotoisuudelle keskeisten maisemapiirteiden määrää ja sijaintitietoja. Selvityksen pohjalta tarkastellaan, miten lainsäädäntö ja politiikkatoimet huomioivat pellon maisemapiirteiden lisäämisen ja säilyttämisen.
- Lisätään kotieläinten laidunala kaksinkertaiseksi nykytilanteeseen verrattuna.
- Luodaan taloudellisia kannusteita, joilla ylläpidetään ja mahdollisuuksien mukaan lisätään talviaikaisen kasvipeitteisyyden, erityisesti syysviljojen ja nurmien pinta-alaa, viljavaltaisilla alueilla.
- Lisätään kosteikkoja ja muun vesialueen pinta-alaa maatalousympäristöissä rakentamalla 100 kpl pieniä kosteikkoja (alle 0,5 ha) ja 600 ha isoja kosteikkoja (yli 0,5 ha) taloudellisilla kannusteilla vuoteen 2030 mennessä.

Toimenpide 25. Pölyttäjäkantojen tilan parantaminen

Tehostetaan pölyttäjäkantojen tilaa parantavien toimenpiteiden toimeenpanoa kansallisen pölyttjästrategian mukaisesti. Useimmat pölyttäjäkantojen tilan parantamiseen kohdennetut toimenpiteet ovat läpileikkaavia ja

toteutuvat jo pääosin eri artiklojen tavoitteita toteuttavien toimenpiteiden yhteydessä. Keskeisimmät kansallisessa pölyttjästrategiassa kirjatut toimenpiteet ovat:

- Tienvarsien niittoajankohdan sovittaminen pölyttäjien kannalta oikeaksi.
- Pölyttäjien elinympäristöjen laadun ja määrän parantaminen lisäämällä ravintoa, pesäpaikkoja ja suojaisia mikroilmastoja tarjoavia rakenteita.
- Elinympäristöjen lisääminen ja hoito rakennetuilla alueilla.
- Kasvinsuojeluaineiden vähentäminen.
- Vieraslajien aiheuttamien haittojen minimoiminen.
- Viestiminen pölyttäjien tilasta, niiden vähenemisen syistä ja seurauksista enemmän, monipuolisemmin ja selkeämmin.

Toimenpide 26. Maatalouskäytössä olevia turvemaita koskevat toimenpiteet

Maatalouskäytössä olevan orgaanisen maaperän, joka on ojitettua turvemaata, ennallistamisen tavoite tulee suoraan ennallistamisasetuksesta. Tavoitetta edistetään seuraavin toimenpitein:

- Edistetään turvepeltojen kestäviä maatalouskäytäntöjä, jotka parantavat samalla luonnon monimuotoisuutta, vesistöjen tilaa ja/tai tukevat ilmastonmuutoksen hillintää. Toimenpiteet sisältävät erilaisia kesantoaloja, luomuviljelyä ja talviaikaista kasvipeitteisyyttä, nurmialoja, vesistöjä suojaavia vyöhykkeitä ja pohjaveden pinnan säätelyä.
- Edistetään viljelystä vapaaehtoisesti poistuvien turvepeltojen passiivista ennallistamista lopettamalla ojien kunnostaminen tai ylläpito.
- Vaikutetaan turvemaiden vedenpinnan tasoon tavoitteena nostaa vedenpinta mahdollisimman lähelle maanpintaa, huomioiden kuitenkin kausivaihtelu ja mahdolliset hoito- ja sadonkorjuutoimet.

4.6 Erityisesti metsäekosysteemien ennallistamista tukevat toimenpiteet (artiklat 12 ja 4)

Toimenpide 27. Metsän- ja luonnonhoidon kehittäminen ja metsäpolitiikan linjaaminen

Metsän- ja luonnonhoidon toimenpiteet muodostavat perustan metsäindikaattoreiden tilan parantamiselle. Metsän- ja luonnonhoidon toimenpiteet sisältävät esimerkiksi rakennepiirteiden lisäämistä metsän eri kehitysvaiheissa (metsänuudistamisen, taimikonhoidon ja harvennuksen käytäntöjen kehittäminen, elävien säästöpuiden ja kuolleiden puiden säästäminen ja määrän lisääminen sekä laadun parantaminen sekä nykyistä kattavampi säästäminen ja jättäminen kokonaan metsätaloustoimien ulkopuolelle). Lisäksi toimenpiteinä ovat esimerkiksi metsänkäsittelyn monipuolistaminen ja aluetason metsien käytön suunnittelu. Artiklan 12 mukaisten metsäindikaattoreiden tavoitetasojen määrittäminen ja seuranta on tarkoitus kytkeä osaksi Kansallista metsästrategiaa. Lisäksi alueellisissa metsäohjelmissa asetetaan tavoitteet metsäindikaattoreiden tilan parantamiselle. Sisällytetään metsäindikaattoreiden ja metsässä esiintyvien luontotyyppien tilan parantaminen Metsähallituksen omistajapoliittisiin linjauksiin ja tulosohtaukseen.

Toimenpide 28. Metsän- ja luonnonhoidon suositusten päivittäminen (myös artikla 4)

Metsän- ja luonnonhoidon suosituksia päivitetään tukemaan direktiiviluontotyyppien turvaamiseksi ja metsäindikaattoreiden tilan parantamiseksi toteutettavia ennallistamistoimia. Toimenpide edellyttää

talousmetsissä esiintyvien luontotyyppien tilaa parantavien metsänkäsittelymenetelmien kehittämistä (toimenpide 8) sekä luontotyypejä ympäröivien talousmetsien metsän- ja luonnonhoidon käytäntöjen ja toimenpiteiden kohdentamisen kehittämistä (toimenpide 27). Kehittämistyön tulokset viedään metsänhoidon suosituksiin omana prosessinaan ja toimintatavat jalkautetaan metsäammattilaisille ja metsänomistajille koulutuksen, neuvonnan ja viestinnän keinoin (toimenpide 29).

Toimenpide 29. Metsänomistajien ja metsäammattilaisten osaamisen kehittäminen (myös artikla 4)

Metsänomistajien ja metsäammattilaisten osaamista vahvistetaan koskien direktiiviluontotyyppien tunnistamista ja niiden tilan parantamista, mukaan lukien vesiensuojelu, sekä metsäindikaattoreita. Metsänomistajien ja metsäammattilaisten osaamisen kehittämiseksi tarvitaan nykyistä laajemmin metsänomistajien neuvontaa ja koulutusta sekä tulevien ja alalla jo työssä olevien metsäammattilaisten koulutusta. Käsittelyvaihtoehtojen tunnistamiseen sekä ennallistamisen suunnitteluun ja toteutukseen liittyvää osaamista vahvistetaan hyvässä tilassa olevien luontotyyppialueiden turvaamisen ja heikentyneiden luontotyyppialueiden ennallistamistoimien kohdentamisen sekä kohteen edellytykset huomioon ottavan metsäindikaattoreiden tilan parantamisen näkökulmista. Ennallistaminen integroidaan osaksi metsäalan tutkintokoulutuksia. Lisäksi metsänomistajien neuvontajärjestelmää on tarpeen kehittää talousmetsien luonnonhoidon sekä elinympäristöjen hoitotöiden lisäämisessä tarpeellisen henkilökohtaisen neuvonnan toteuttamiseksi. Olennaista on myös metsän- ja luonnonhoidon suositusten ja muiden ohjeistusten jalkauttaminen esimerkiksi laajennetun Monimetsä-hankkeen kautta.

Toimenpide 30. Metsiä koskevan luontotiedon ja tietojärjestelmien kehittäminen (myös artikla 4)

Kehitetään luontotiedon ja luonnonhoidon laadun seurantaa ja parannetaan tiedon saatavuutta kehittämällä tietopalveluita, kuten Metsään.fi-palvelua. Luontotiedon tarjoaminen esimerkiksi Metsään.fi-palvelun kautta luo edellytyksiä metsänomistajien, toimijoiden ja viranomaisten päätöksenteolle ja metsissä tehtävien toimenpiteiden jatkuvien ja pitkäkestoisten vaikutusten seurannalle. Palveluiden kautta tarjotaan tietoa myös direktiiviluontotyyppien ja lajien esiintymisestä, monimuotoisuutta tukevista metsänkäsittelymenetelmistä ja kannusteista, mikä edellyttää tietoa luontotyyppien sijainnista ja tilasta. Luontotiedon kehittämistä tarvitaan lisäksi esimerkiksi kuollutta pystypuuta, eri-ikäisrakenteisuutta ja puuston monilajisuutta koskevan tiedon tuotantoon. Lisäksi tiedon jakamiseksi tarvitaan Suomen metsäkeskuksen tietojärjestelmien kehittämistä.

Toimenpide 31. Metsäindikaattoreita ja direktiiviluontotyypejä koskevat T&K-hankkeet ja selvitykset (myös artikla 4)

Ennallistamissuunnitelman toimeenpanoon liittyvät T&K-tarpeet koskevat metsäindikaattoreiden (artikla 12) ja direktiiviluontotyyppien (artikla 4) osalta metsän- ja luonnonhoidon käytäntöjen ja ohjeistusten kehittämistä, metsänkäsittelymenetelmien monipuolistamista, aluetason metsien käytön kehittämistä, hiljaista suojelua, metsänomistajien ja metsäammattilaisten osaamisen vahvistamista, luontotiedon ja luonnonhoidon laadun seurannan kehittämistä, luonnonhaittamaksua, talousmetsien luonnonhoidon verokannustetta sekä harvinaisempia puulajeja.

Toimenpide 32. Tiekartta harvinaisempien puulajien viljelyn edistämiseksi

Harvinaisempien puulajien viljelyn edistämiseksi toteutetaan selvitys, jonka perusteella laaditaan tiekartta. Tavoitteena on kehittää harvinaisempien puulajien siemen- ja taimituotantoa ja turvata harvinaisempien puulajien metsänviljelyaineiston riittävyys mm. perustamalla riittävästi siemenviljelyksiä. Harvinaisempien puulajien viljelyn kautta parannetaan osaltaan puuston monilajisuus -indikaattorin tilaa.

4.7 Lainsäädäntötarpeiden tarkastelu

Toimenpide 33. Vesilain muutostarpeet (artiklat 4 ja 5, vaikutus suo- ja vesiluontotyypit, vesien tila)

Turvemaiden ojitamisen vuoksi vesistöihin päätyvä kuormitus on yksi keskeisimmistä tekijöistä, joka heikentää vesien kemiallista ja ekologista tilaa. Suomen ilmasto-, ennallistamistavoitteet ja vesien- ja merenhoidon tavoitteet huomioiden on tarkoituksenmukaista tarkastella vesilain ojitusta koskevia säännöksiä, erityisesti uudisojitusten kieltämistä luontodirektiivin mukaisilla suoluontotyyppien esiintymillä ja laajemmin turvemilla. Lisäksi on tarpeen selvittää direktiiviluontotyyppien ja/tai laajemmin turvemaiden kunnostusojitusten sekä vesitalouteen merkittävästi vaikuttavien maanmuokkausten säätämistä luvanvaraisiksi tai ilmoitusmenettelyn kehittämistä. Selvitetään myös ennallistamisesta aiheutuvan vettymishaitan korvausmahdollisuuksia.

Toimenpide 34. Selvitykset metsälain ja -asetuksen sekä metsätuholain muutostarpeista (artikla 4, 12)

- Selvitetään sekä informaatio-, normi- että taloudellisia ohjauskeinoja varmistaa metsäindikaattoreiden tilan parantamiseksi tehtyjen toimien jatkuvat, pitkäaikaiset ja kestävät vaikutukset. Selvityksessä tarkastellaan mm. säästöpuita, kuollutta puuta, suojavyöhykkeitä sekä uudistushakkuun läpimitta- ja ikärajoja, mukaan lukien vähimmäisvaatimusten sisällyttäminen metsälakiin. Kasvatuskelpoisen puuston määrän korottamista kasvatushakkuissa valmistellaan osana metsälakia koskevaa hallituksen esitystä, joka on lähtenyt 11.6.2026 lausuntokierrokselle. Metsälainsäädäntöä koskevissa tarkasteluissa otetaan huomioon omaisuudensuoja ja metsäelinkeinon toimintaedellytykset.
- Metsälain osalta on tarpeen edelleen tarkastella lain mahdollisia täydennystarpeita heikentämättömyysvelvoitteen näkökulmasta. Johtopäätösten tekeminen edellyttää vielä tietopohjan kokoamista.
 - Osana tietopohjan kokoamista arvioidaan pienialaisten luontotyyppien luontotyyppisuojelelun kehittämistarpeet **metsälain osalta (ML 10 §)**.
 - Selvitetään direktiiviluontotyyppien heikentämättömyyden varmistamiseksi tietynlaisten **metsänkäsittelytapojen sisällyttämistä** osaksi metsälakia (esim. talousmetsälehdöissä jätettävien säästöpuiden ja lehtipuuosuuden määrä tai ojitusten rajaaminen ja jatkuvapeitteisyyden vaatimus turvemilla ja uudistushakkuiden kieltäminen puustoisilla soilla).
- Selvitetään **metsätuholain** päivittämistä niin, että lain soveltamisalaan kuuluviin metsiin olisi sallittua jättää nykyistä suurempi määrä vahingoittunutta puuta kuolleen puuston lisäämiseksi. Lisäksi selvitetään luontaisten häiriöalojen, kuten myrskytuhoalojen, maastopaloalojen, kaarnakuoriaistuhalojen ja majavatuhoalojen tai muiden vastaavien tulvatuhoalojen säästämistä tilanteissa, joissa häiriöaloihin kohdentuu metsätuholain mukainen puiden poistamisvelvoite. Lisäksi selvitetään vauriopuiden korjaamisvelvoitetta ja ulkopuolisille alueille aiheutuvien haittojen korvausperiaatteita metsälain alaisilla kohteilla (esim. OECM-alueet, ML 10§-kohteet ja MH luontokohteet).

Toimenpide 35. Selvitys metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmän (METKA) muutostarpeista tulevilla rahoituskausilla (artikla 4, 12)

- Metkaa kehitetään tulevilla rahoituskausilla siten, että tuetaan metsäluonnon monimuotoisuutta edistäviä metsän- ja luonnonhoitotoimia. Kehityskohteina selvitetään esimerkiksi lahoppukannustin, suunnittelukorvaukset, kuten kasaamisbonus, sekä linnustollisesti ja riistan kannalta arvokkaiden alueiden tuki.
- Metsäluontotyyppien osalta metsätalouden kannustejärjestelmän (Metka) kehittämiseksi tulevilla rahoituskausilla selvitetään mm. direktiiviluontotyyppien hoidon (esim. lehdot, harjumetsät) kannustavuuden lisäämistä. Lisäksi selvitetään, miten metsätalouden ympäristötuella toimeenpannaan kansallista ennallistamissuunnitelmaa.

Toimenpide 36. Tuki metsäpinta-alan laajentamiseen ja siihen liittyvät selvitykset (artikla 12)

Kasvatetaan puustoista pinta-alaa metsittämällä viljelystä poisjääneitä peltoja ja turvetuotannosta poistuneita alueita (joutoalueita) sekä ohutturpeisia peltoja ottaen huomioon monimuotoisuus- ja maisemanäkökohdat. Jatkossa selvitetään mahdollisuutta korotettuun tukeen, mikäli metsityskohde edistää kytkeytyneisyyttä, sekä mahdollisuutta suojavyöhykkeiden metsittämiseen. Toimenpiteen etenemisestä on jo päätetty kehysriihen yhteydessä keväällä 2026.

Toimenpide 37. Luonnonsuojelulain uudelleenarviointi luontodirektiivin luontotyyppisuojelelun osalta

Pääosa luontodirektiivin luontotyypeistä ei kuulu luonnonsuojelulain 64 ja 65 § piiriin. On tarpeen toteuttaa luonnonsuojelulain uudelleenarviointi luontodirektiivin luontotyyppisuojelelun osalta. Tämä edellyttää kokonaisvaltaista lainsäädännön arviointia ennallistamisasetuksen toimeenpanon ja heikentymättömyysvelvoitteen soveltamisen kannalta (LSL suojelu vs. muut lait, esim. metsälaki ja alueidenkäyttölaki). Esimerkiksi huurresammallahteiden ja Etelä-Suomen lettojen soveltuvuus luonnonsuojelulain luontotyypeiksi selvitetään. Luonnonsuojelulain korvaus-, tuki- ja avustuskeinoja tulee selvittää ja kehittää kokonaisvaltaisesti ja yhdessä muiden tukikeinojen kanssa. Luonnonsuojelulakiin liittyviin käynnissä oleviin selvityksiin kuuluu myös selvitys ekologisen kompensaation velvoittavuuden lisäämiseksi LS-lakiin.

Toimenpiteet 38–40. Muut lainsäädännön kehittämistarpeet

Lainsäädännön kehittämiskohtia on tunnistettu jokien, järvien ja ranta- ja tulva-alueiden luontotyyppiryhmässä ja jokiesteiden osalta (artiklat 4 ja 9) mm. seuraavasti:

- Vesistöjen ja vesialueiden tehostettua ja suunnitelmallista hoitoa nykyistä suuremmissa alueellisissa ja hallinnollisissa yksiköissä edesauttaa pirstaleisten vesialueen omistusyksiköiden yhdistäminen. Asiasta tehtyjen selvitysten mukaan päivitettävää olisi esim. **kalastuslaissa ja yhteisaluelaissa**. Lisäksi selvitysten mukaan tulisi tarkastella Valtioneuvoston asetusta vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015) liittyen osakaskuntien järjestäytymisen ja yhdistämisen rahoitukseen.

Toimenpide 39. Rahkasammaleen korjuuta koskevan sääntelymekanismin kehittäminen

Rahkasammaleen korjuu kasvualustaksi ja kuivikkeeksi on toistaiseksi pienimuotoista, mutta kiinnostusta laajentamiseen on. Korjuu ei edellytä ilmoitusta viranomaiselle, vaan vastuu on toiminnanharjoittajalla. Sammalenkorjuusta aiheutuvien luontohaittojen rajoittamiseksi on tarpeen kehittää sopiva sääntelymekanismi.

Toimenpide 40. Tienvarsien niittokäytäntöjen kehittäminen

Parannetaan tietopohjaa ja luodaan toimintatavat pölyttäjäkantojen ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta parempia niittokäytäntöjä, ottaen huomioon liikenneturvallisuus sekä noudattaen vieraslajilainsäädännön velvoitteet tai vaihtoehtoisesti laaditaan lainsäädäntöä muuttava ehdotus, joka rajaa tienvarsien niittoa pölyttäjälajiston kannalta ongelmallisena aikana (artikla 10).

4.8 Tietopuutteiden sekä seurantavelvoitteiden täyttämiseksi vaadittavat toimenpiteet

Toimenpide 41. Seuranta ja tietopuutteiden täydentäminen suojelualueilla

Suojelualueita koskevien tietopuutteiden täyttämiseksi asetetaan Metsähallituksen luontopalveluille tulosohjauksella tavoitteet suojelualueilla sijaitsevien direktiiviluontotyyppien tietojen päivittämisestä vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteet asetetaan erikseen laaja-alaisille ja pienialaisille maaluontotyypeille. Asetettavat tavoitteet toteutetaan Metsähallituksen suojelualueiden inventointi- ja päivityssuunnitelman mukaisesti, kuitenkin kohdentaen toimia ennallistamisasetuksen kannalta keskeisiin luontotyyppisiin. Tällä varmistetaan nykyistä kattavampi ja luotettavampi tietopohja Natura 2000 -alueilla toteutettavien ennallistamistoimenpiteiden kohdentamiseen ja seurantaan. Lajien osalta toimenpide on yhteinen suojelualueilla ja niiden ulkopuolella ja on kirjattuna alla olevaan toimenpiteeseen.

Toimenpide 42. Seuranta ja tietopuutteiden täydentäminen suojelualueiden ulkopuolella

Suomen ympäristökeskus toteuttaa vuosina 2027–2030 valtakunnallisen luontotyyppien maastoinventoinnin, joka osaltaan täydentää luontotyyppien koskevia tietopuutteita suojelualueiden ulkopuolella ja parantaa luontotyyppitiedon kattavuutta. Suomen ympäristökeskuksen maastoinventoinnin seurannan jatkuvuus vuodesta 2030 eteenpäin varmistetaan, jotta ennallistamisasetuksen seurantavelvoitteet voidaan täyttää. Luontotyyppien inventointia ja seurantaa täydentää tiettyjen metsäisten luontotyyppien osalta valtakunnan metsien inventointi (VMI). VMI:tä kehitetään siten, että siinä hyödynnettäviä luontotyyppimuuttujia, määritelmiä ja luokituksia tarkennetaan. Lisäksi selvitetään seurantaindikaattorien harmonisoinnin tarve sekä uusien menetelmien käyttöönoton mahdollisuudet. Varmistetaan, että VMI:ssä seurataan jatkossakin ennallistamisasetuksen 12 artiklan mukaisia metsäindikaattoreita ennallistamisasetuksen tarpeita vastaavalla tavalla ja tehdään tarpeelliset kehittämistoimet, sekä turvataan Luonnontieteellisen keskusmuseon (Luomus) metsälintuindeksin seurantaan liittyvä rahoitus. Asetuksen 12 artiklan metsäindikaattoreiden seurantaan ja tavoitetasojen asettamiseen liittyvät tietopuutteet tulee paikata.

Metsähallitus tuottaa ja kokoaa kansallisen suunnitelman edellyttämää tietopohjaa valtion hallinnassa olevilta talouskäytössä olevilta alueilta, jotta luonnonhoitotoimenpiteiden suunnittelu ja käynnistäminen on mahdollista ilman viivytyksiä.

Kohdennetuilla lajistokartoituksilla parannetaan luontodirektiivin lajien havaintopaikkatiedon kattavuutta, ajantasaisuutta ja tarkkuutta sekä ennallistamissuunnitelman toimeenpanon että yhteiskunnan muiden tietotarpeiden täyttämiseksi. Lisäksi parannetaan eri toimijoiden hallinnoiman havaintopaikkatiedon avointa saatavuutta, jakamista ja hyödyntämistä Suomen Lajitietokeskuksen kautta. Lintuja koskevan tiedon osalta parannetaan eri toimijoiden hallinnoimien aineistojen saatavuutta sekä täydennetään tietopuutteita kartoituksin. Toteutetaan selvitys, jossa tarkastellaan nykyisiä luontodirektiivin ja lintudirektiivin lajien seurantoja sekä määritellään, mitä toimia asetuksen mukainen lajien ja niiden elinympäristöjen inventointi ja seuranta edellyttävät.

Varmistetaan Velmu-ohjelman riittävä kokonaisrahoitus, jotta voidaan turvata ennallistamisasetuksen kannalta keskeisten meriluontotyyppien ja koskevien inventointitietojen saatavuus ja ajantasaisuus. Meriluontotyyppien tilan seuranta koskevien puutteiden paikkaamiseksi käynnistetään valmisteluhanke, jossa suunnitellaan ennallistamissuunnitelman toimeenpanoa tukeva meriluontotyyppien seuranta. Pilotoidaan meriluontotyyppien seuranta ja uusia seurantamenetelmiä sekä arvioidaan niiden laajemman käyttöönoton mahdollisuudet.

Toteutetaan ennallistamissuunnitelman toimeenpanon yhteydessä kohdennettuja inventoinnin ja seurannan sekä niihin liittyvän menetelmäkehityksen hankkeita sellaisille luontotyypeille, joihin liittyy erityisiä tietopuutteita tai tietotarpeita. Nämä luontotyypit ja niiden edellyttämät mahdolliset inventoinnin, seurannan ja menetelmäkehityksen hankkeet määritellään osana ennallistamissuunnitelman toimeenpanoa. Jo tunnistettuja tarpeita ovat erityisesti lampien ja pienten järvien, kosteikkoluontotyyppien sekä lehtojen inventointi, eräiden perinnebiotooppien tietopuutteiden paikkaaminen sekä perinnebiotooppien inventointi- ja seurantamenetelmien kehittäminen.

Toimenpide 43. Ennallistamistoimenpiteiden kansallinen seurantaverkosto

Varmistetaan, että Suomi pystyy seuraamaan valtakunnallisesti ennallistettavan pinta-alan ja tilan kehitystä sekä arvioimaan ennallistamistoimenpiteiden toimivuutta. Tämän toteuttamiseksi jatketaan olemassa olevia seurantaverkostoja ja aloitetaan hanke ennallistamistoimenpiteiden kansallisen seurantaverkoston suunnittelemiseksi ja perustamiseksi. Hankkeessa selvitetään ja valmistellaan ennallistamistoimenpiteiden toteumaseurannan toteutusta sekä ennallistamistoimenpiteiden ekologisen vaikuttavuuden seuranta rajatuilla ennallistamiskohteilla. Hankkeen tuloksiin perustuen perustetaan ennallistamistoimenpiteiden kansallinen seurantaverkosto asetuksen edellyttämille maa-, sisävesi- ja meriluontotyypeille sekä lajien elinympäristöille vuoden 2028 loppuun mennessä.

Toimenpide 44. Inventointia ja seuranta läpileikkaavasti tukevat toimet

Kaukokartoitusmenetelmien kehittämiseksi ja käyttöönoton edistämiseksi selvitetään käyttöönoton edellytykset ja pullonkaulat sekä kehitetään menetelmiä potentiaalisimmille luontotyypeille. Tietopuutteiden paikkaaminen ja luontotyyppien seuranta edellyttävät luontotyyppien kaukokartoitusmenetelmien kehittämistä. Kaukokartoitusmenetelmien kehittämiseksi ja käyttöönoton edistämiseksi selvitetään käyttöönoton edellytykset ja pullonkaulat sekä kehitetään menetelmiä potentiaalisimmille luontotyypeille. Menetelmien käyttöönottoa luontotyyppien seurannassa vahvistetaan, ja varmistetaan kaukokartoituksen ja muiden uusien menetelmien ohjaus ja koordinaatio. Tietohallinnan kehittämiseksi tunnistetaan ennallistamissuunnitelman kannalta keskeiset kehitystarpeet ja kehitetään tietohallintaa tarpeen mukaan ottaen huomioon olemassa olevat ratkaisut.

Toimenpide 45. VESTY-järjestelmän kehittäminen artikla 9 toimeenpanoa ja raportointia varten.

Vesistötyöt-tietokanta VESTY kehitetään työkaluksi, jolla voidaan tuottaa artiklan 9 toimeenpanon raportointi vuonna 2032 ja yleisesti seurata virtavesien esteellisyyttä. Kehittämistyön osana laaditaan selvitys, mitä sellaisia virtavesien ja niiden eliöyhteisöjen ominaisuustietoja Suomelta puuttuu, joita tarvitaan komission Free Flowing River -ohjeistuksen täysimääräiseen soveltamiseen Suomen jokiin.

Toimenpide 46. Maatalousympäristöjen ja pölyttäjien tilaa koskevien indikaattorien kehittämiseen ja seurantaan liittyvät toimet

Toteutetaan peltosirkun suojelun ja kannankehityksen seurantaa ja varmistetaan sen jatkuvuus.

Kehitetään pölyttäjaseurantaa ja varmistetaan sen jatkuvuus EU:n pölyttäjien monimuotoisuuden ja pölyttäjäkantojen seurantamenetelmää koskevan delegoidun asetuksen (EU) 2025/2188 mukaisesti. Säädöksen mukaista seurantaa toteutetaan, jotta voidaan arvioida ennallistamistoimien vaikuttavuutta. Seurannan kehittämisessä huomioidaan niittyperhosindeksin mahdolliset kehittämistarpeet ja varmistetaan, että kaikista indeksin lajeista kertyy seurantatietoa.

Turvataan Luomuksen tuottaman valtakunnallisen lintulaskennan jatkuvuus, jotta maatalouslintujen seurantatiedot ovat käytettävissä ennallistamissuunnitelman ja CAP-politiikan seurantatarpeisiin.

5 Toimenpiteiden kustannukset, tarvittavat määrärahat ja rahoituspohjan laajentamistoimenpiteet

Ennallistamissuunnitelman toteuttamisen kokonaiskustannuksiksi vuosille 2026–2050 on arvioitu yhteensä noin 1,2 miljardia euroa vuodessa. Tästä kustannuksia valtiolle arvioidaan olevan nykytason perusteella n. 900 miljoonaa euroa vuodessa. Ennallistamissuunnitelman toimenpiteiden nykyinen määrärahataso on noin 648 miljoonaa euroa vuodessa. Tällä hetkellä kustannuksista on katettu valtion budjetista n. 300 miljoonaa euroa. EU-rahoitusta on ollut noin 140 miljoonaa euroa, josta 131 miljoonaa euroa on ollut CAP-rahoitusta. Vesien- ja merenhoidon suunnitelmien velvoitteista koituvia kuluja yksityisille toimijoille ja kunnallisille toimijoille on kokonaissummasta ollut noin 208 miljoonaa euroa.

Tulevaisuudessa rahoituksesta on tarkoitus kattaa aiempaa suurempi osa EU-rahoituksella ja yksityisin varoin. Tällä hetkellä EU-rahoituksen laajuuden mahdollisuutta on kuitenkin haastavaa arvioida tulevan EU:n rahoituskauden ollessa vielä avoin.

Vuosille 2026–2031 kokonaiskustannuksiksi on arvioitu noin 1 miljardi. Arvioitu rahoitusvaje nykyrahoitukseen (648 milj. €) verrattuna ennallistamissuunnitelman toimeenpanemiseksi on noin 400 miljoonaa euroa vuodessa, joka on tarkoitus kattaa eri rahoituslähteistä.

Alla olevassa taulukossa 3 on hahmoteltu tässä suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden kustannuksia ja määrärahatarpeita vuosille 2026–2031. Taulukossa 3 olevien toimenpiteiden vuosittaisen kustannusten summa on alle miljardi euroa vuodessa, koska kaikkia tarpeita ei ole vielä tässä vaiheessa yksilöity toimenpiteiksi vaan ne tarkentuvat työn edetessä.

Taulukossa 4 on arvioitu vuosittaisia kokonaiskustannuksia vuoteen 2050. Vuoteen 2050 ulottuvat kustannusarviot ovat karkeita arvioita ja täsmentyvät työn edetessä ja kun suunnitelmaa päivitetään vuosina

2031 ja 2041. Lisäksi artiklojen 8, 11 ja 12 indikaattorien tavoitetasot asetetaan vasta vuonna 2031, minkä vuoksi näiden toimenpiteiden kustannukset voidaan arvioida vasta myöhemmin.

Kustannuksia katetaan valtion budjetista ja EU-rahoituksella sekä vesien- ja merenhoidon osalta jo nykyisin kuntien ja yksityisen sektorin rahoituksella velvoitteiden mukaisesti Julkisen talouden syvien alijäämien vuoksi, ei voida olettaa, että ennallistamissuunnitelman toimenpiteiden määrärahatarpeet katettaisiin kaikkien valtion budjetista. Tämän vuoksi lukuun 5.1. on koottu rahoituspohjan laajentamista koskevia toimenpiteitä. Lisäksi huomioidaan, että kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan koottujen toimenpiteiden rahoitus päätetään erikseen normaaleissa talousarvioprosesseissa.

Ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamisen suuret määrärahatarpeet on myös välttämätöntä tuoda esille EU-komissiolle, jotta niitä voidaan hyödyntää tulevan EU:n rahoituskauden neuvotteluissa.

Valtion mailla toteutettavien toimenpiteiden suorat ja epäsuorat kustannusvaikutukset sekä vaihtoehtokustannukset verrattuna toimenpiteiden toteuttamiseen yksityismailla vaativat erillisen selvityksen.

Taulukko 3. Luvussa neljä esitettyjen toimenpiteiden kokonaiskustannukset 2026–2031 saakka ja mahdollinen lisätarve valtion budjettiin.

Toimenpide	Kokonais- kustannukset valtiolle	Lisätarve kehyksiin verrattuna	Huomiot / Muut mahdolliset rahoituslähteet (joko tiedossa tai tavoitellaan)
Toimenpide 1. Helmi- elinympäristöohjelman laajentaminen ja tehostaminen	471 M€	277 M€	Sisältää myös Helmi- ohjelmaan 2030 saakka sisältyvän soiden vapaaehtoisen suojelun resurssit sekä Metsähallitus Metsätalous Oy:n arvioidut kustannukset
Toimenpide 2. METSO-ohjelma	582 M€	402 M€	
Toimenpide 3. Soiden tilan parantamisen kokonaissuunnitelma	0		virkatyönä
Toimenpide 4. Tunturiluontotyyppien tilan parantaminen	0		osana poronhoitolain toimeenpanoa sekä virkatyötä
Toimenpide 5. Lajien hoito ja niiden elinympäristöjen kunnostustoimet	0		täsmentyy kokonaissuunnitelman valmistuttua
Toimenpide 6. Kotieläinten laiduntamisen lisääminen	200M€	200 M€	Perinnebiotooppien jatkuva hoito (CAP)
Toimenpide 7. Informaatio-ohjaustoimet luontotyyppien tilan parantamiseksi	240 000	240 000	

Toimenpide 8. Mukautettujen metsänkäsittelemenetelmien kehittäminen ja toimeenpano direktiiviluontotyypeille	1 M€	1 M€	
Toimenpide 9. Vieraslajitoimenpiteet	12 M€	12 M€	
Toimenpide 10. Jatkuva maanpuolustuskäyttö sotilaskäyttöön varatuilla alueilla	0	0	
Toimenpide 11. Vesien- ja merenhoidon suunnitelmien toimeenpanon tehostaminen	2,1 mrd €	690 M€	1,2 mrd yksityistä rahoitusta (toimijoiden velvoitteet)
Toimenpide 12. Ahti -vesien ja meren tilan parantamisen ohjelman laajentaminen ja tehostaminen	240 M€	180 M€	
Toimenpide 13. Valuma-aluelähtöisen suunnittelun toimeenpano	4M€	4M€	
Toimenpide 14. Selvitys toimintatavoista yhtenäisten maa-alueiden ennallistamiseksi valtion ja yksityismailla	0	0	Sisältyy toimenpiteeseen 13.
Toimenpidekokonaisuus 15–18. Konkreettisesti kaupunkiympäristöjä viherryttävät toimenpiteet	0 M€	0 M€	Kustannukset täsmentyvät myöhemmin, kun kaupunkivihreän ja latvuspeiton tavoitetasot tarkentuvat
Toimenpidekokonaisuus 19–22. Kaupunkiympäristöjen viherryttämisen edellytyksiä luovat toimenpiteet	1,68 M€	1,68 M€	Kustannukset täsmentyvät myöhemmin, kun kaupunkivihreän ja latvuspeiton tavoitetasot tarkentuvat
Toimenpidekokonaisuus 23. Jokien esteiden poistamista ja tulvatasanteiden ennallistamista koskevat toimenpiteet (artikla 9)	12 M€	0	
Toimenpidekokonaisuus 24–26. Maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat	1,83 Mrd.€	879 M€	
Toimenpide 27. Metsän- ja luonnonhoidon kehittäminen ja metsäpolitiikan linjaaminen	0	0	Kustannukset täsmentyvät myöhemmin, kun metsäindikaattoreiden tavoitetasot tarkentuvat
Toimenpide 28. Metsän- ja luonnonhoidon suositusten päivittäminen (myös artikla 4)	0,6 M€	0,6 M€	
Toimenpide 29. Metsänomistajien ja metsäammattilaisten osaamisen kehittäminen (myös artikla 4)	11,25 M€	11,25 M€	
Toimenpide 30. Metsiä koskevan luontotiedon ja tietojärjestelmien kehittäminen (myös artikla 4)	11 M€	11 M€	

Toimenpide 31. Metsäindikaattoreita ja direktiiviluontotyyppejä koskevat T&K-hankkeet ja selvitykset	7,5 M€	7,5 M€	
Toimenpide 32. Tiekartta harvinaisempien puulajien viljelyn edistämiseksi	4,2 M€	4,2 M€	
Toimenpiteet 33–40. Lainsäädäntötarpeiden tarkastelu	1,8 M€	1,8 M€	
Toimenpide 41. Seuranta ja tietopuutteiden täydentäminen suojelualueilla	6,8 M€	6,8 M€	
Toimenpide 42. Seuranta ja tietopuutteiden täydentäminen suojelualueiden ulkopuolella	22,3 M€	14,2 M€	
Toimenpide 43. Ennallistamistoimenpiteiden kansallinen seurantaverkosto	15 M€	12,5 M€	
Toimenpide 44. Inventointia ja seurantaa läpileikkaavasti tukevat toimet	3,6 M€	2,8 M€	
Toimenpide 45. VESTY-järjestelmän kehittäminen artikla 9 toimeenpanoa ja raportointia varten	0,26 M€	0,26 M€	
Toimenpide 46. Maatalousympäristöjen ja pölyttäjien tilaa koskevien indikaattorien kehittämiseen ja seurantaan liittyvät toimet	7,7 M€	7,7 M€	
Toimenpide X. Kaupunkivihreän ja latvuspeiton seuranta	0,075 M€	0,075 M€	
Toimenpide 47. Ekologinen kompensatio ja luonnonarvomarkkinat	0,6 M€	0,6 M€	pääosin virkatyönä
Toimenpide 48. EU-rahoituksen hankkiminen asetuksen toimeenpanoon	0	0	virkatyönä
Toimenpide 49. Luonnonmonimuotoisuudelle haitallisten tukien tunnistaminen ja uudelleen kohdentaminen	0	0	virkatyönä
Toimenpide 50. Tuki- ja rahoituskeinojen kehittäminen luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen turvaamiseksi	0	0	virkatyönä
Yhteensä	5,5 mrd €	2,7 mrd €	

Taulukko 4. Arvio ennallistamissuunnitelman vuosittaisista kokonaiskustannuksista Suomelle vuoteen 2050 ja mahdolliset rahoituslähteet.

	Kokonaiskustannukset €/v	Kustannukset valtiolle €/v	Kustannukset yksityissektorille €/v	Tähän asti käytössä ollut EU-rahoitus €/v	Muut mahdolliset rahoituslähteet (joko tiedossa tai tavoitellaan)
Horizontaaliset toimenpiteet					
Seuranta ja raportointi	5 694 000	5 694 000			
Tutkimus, mukaan lukien tietoaukkojen korjaaminen	2 058 000	2 058 000			
Muut esim. lainsäädäntöhankkeet)	72 000	72 000			
Toimenpiteet ekosysteemityypeittäin					
Kosteikkojen ekosysteemit (rannikko ja sisämaa)	50 540 000	50 540 000			
Niittyjen ekosysteemit	62 948 000	47 948 000		15 000 000	CAP-rahoitus perinnebiotooppien jatkuvaan hoitoon
Jokien ja järvien sekä tulva- ja ranta- alueiden ekosysteemit	731 080 000	523 080 000	208 000 000		VHS/MHS sisältyvät velvoitteet toimijoille
Metsäekosysteemit	82 222 000	82 222 000			Tarve tarkentuu, kun metsäluonnon indikaattoriarvot on asetettu
Nummien ja pensaikkojen ekosysteemit	24 000	24 000			
Kallioiden ja dyynien sekä harvan kasvipeitteen ekosysteemit	2 084 000	2 084 000			
Maatalouden ekosysteemit	259 973 600	143 973 600		116 000 000	CAP-rahoitus

 Kaupunkien ekosysteemit	Ympäristöministeriö				
	Ministry of the Environment	67 200	67 200		
Meriekosysteemit		48 786 000	48 786 000		Tarve tarkentuu, kun kaupunkivihreän indikaattoriarvot on asetettu
Muut ekosysteemit	0	0			
Muut toimenpiteet, jotka eivät liity tiettyihin ekosysteemeihin					
Muut	10 800	10 800			
YHTEENSÄ	1 245 559 600	906 559 600	208 000 000	131 000 000	

5.1 Rahoituspohjan laajentamista tukevat toimenpiteet

Nykyisellään tuki- ja rahoituskeinojen kokonaisuus on riittämätön luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen turvaamiseksi sekä ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tarvitaan systemaattinen kokonaissuunnitelma ennallistamisasetuksen toimeenpanon kohdistuvan rahoituksen kasvattamiseksi ja rahoituspohjan laajentamiseksi. Keinoja ovat muun muassa EU-rahoitusmekanismien hyödyntäminen, yksityisen rahoituspohjan laajentaminen, ekologisen kompensaation valtavirtaistaminen ja luonnon monimuotoisuudelle haitallisten tukien karsiminen.

Toimenpide 47. Ekologinen kompensatio ja luonnonarvomarkkinat

Vapaaehtoisen ekologisen kompensaation avulla ihmistoiminnasta luonnon monimuotoisuudelle aiheutunut haitta hyvitetään lisäämällä luonnon monimuotoisuutta vastaavasti toisaalla. Luonnonsuojelulakia päivitetään niin, että viranomaisvarmennettuja luonnonarvohehtaareita voitaisiin käyttää myös muuhun kuin välittömän luonnonhaitan kompensaatioon, eli niin kutsuttuihin luontotekoihin.

Vapaaehtoisten luonnonarvomarkkinoiden vauhdittamiseksi laaditaan hallinnon ja sidosryhmien yhteistyöllä vuonna 2026 kansallinen tiekartta. Tiekartassa tunnistetaan eri toimijoiden roolit, lyhyen ja keskipitkän aikavälin tavoitetilä sekä toimenpiteet kansallisille luonnonarvomarkkinoille. Luonnonarvomarkkinat kattavat suojelun lisäksi myös ennallistamista ja luonnonhoitoa. Selvitetään luonnonarvo- ja hiilikaupan mahdollisuuksia luontotyyppien tilan parantamisessa. Luonnonarvomarkkinoita voitaisiin soveltaa myös mm. pienvesien kunnostamiseen sekä vapaaehtoiseen peltojen vettämiseen. Luonnonhoidon osalta markkinamalleja voitaisiin kehittää esimerkiksi kuolleiden puiden säästämiseksi ja lisäämiseksi sekä erikäisrakenteisen metsien osuuden lisäämiseksi talousmetsissä.

Ennallistamisen rahoituksen buustaus –selvityksen mukaan yksityisen sektorin vapaaehtoisen luontotyön rahoituksen suuruusluokka on noin 10–40 miljoonaa euroa vuodessa. Luonnonarvomarkkinat tarjoavat uudenlaisen keinon kanavoida yksityistä rahoitusta monimuotoisuuden edistämiseen. Tapio Oy:n selvityksen mukaan ilman velvoittavaa lainsäädäntöä luonnonarvomarkkinoiden koon arvioidaan jäävän mittaluokaltaan noin 1–7 miljoonaan euroon vuosittain, kun ekologiseen kompensatioon velvoittavan lainsäädännön kautta markkinoiden koko voisi nousta jopa 200 miljoonaan euroon vuosittain.

Toimenpide 48. EU-rahoituksen kohdentaminen asetuksen toimeenpanoon

EU-rahoitusta ennallistamisasetuksen toimeenpanoon pyritään lisäämään hyödyntämällä laajasti eri rahoitusmekanismien tarjoamat mahdollisuudet myös uudella vuodelt 2028-2034 kattavalla rahoituskehyskaudella. Ennallistamisasetuksen toimeenpanon yhteishyödyt eri rahoitusmekanismien ja politiikkasektorien tavoitteiden kanssa tulee tunnistaa ja pyrkiä ohjaamaan rahoitusta erityisesti toimenpiteisiin ja hankkeisiin, jotka osaltaan edistävät ennallistamisasetuksen toimeenpanoa.

Ennallistamisasetuksen toimeenpanoa on tärkeää edistää kaikissa EU-rahoituksen jakamiseen osallistuvissa organisaatioissa ja ennallistamisasetuksen toimeenpanon rahoitustarpeet tulee huomioida EU-rahoituksen kohdentumista linjaavissa asiakirjoissa.

Kilpailullisen EU-rahoituksen kuten LIFE-hankkeiden hakemiseen panostetaan kasvattamalla laadukkaiden hakemusten laatimisen edellyttämää kapasiteettia ja turvaamalla hankkeiden kansallinen omarahoitus.

Toimenpide 49. Luonnon monimuotoisuudelle haitallisten tukien tunnistaminen ja uudelleen kohdentaminen

Tunnistetaan merkittävimmät luonnon monimuotoisuudelle haitalliset tuet Suomessa vuoteen 2027 mennessä. Kokonaisvaikutusten perusteella arvioidaan tuki tai tukikokonaisuus kerrallaan, onko niitä tarvetta uudelleen kohdentaa tai poistaa kustannustehokkaasti vuoteen 2030 mennessä.

Toimenpide 50. Tuki- ja rahoituskeinojen kehittäminen

Kehitetään rahoitus- ja tukimalleja arvokkaiden kohteiden hoidon ja suojelun kannustavuuden lisäämiseksi. Laaditaan kokonaissuunnitelma valtiontuki- ja -avustuskeinojen kehittämiseksi poikkiphallinnollisesti sekä ilmiö- ja tulosperustelähtöisesti, jotta julkinen rahoitus ja tukien kohdentuminen olisi mahdollisimman vaikuttavaa ja tuenhakijan näkökulmasta selkeää. Samalla selvitetään toimintamalleja julkisen ja yksityisen rahoituksen tehokkaaksi yhdistämiseksi yhteishankkeissa. Luonnonhoitoon ja ennallistamiseen suunnattujen valtiontukikeinojen kokonaissuunnitelma mahdollistaa myös niiden edellyttämän viranomaistyön tehostamisen. Uusina keinoina kehitetään tulosperusteisia ratkaisuja, sekä selvitetään verokannusteita, esimerkiksi luonnonhoitotoimenpiteiden palkitsemista verovähennyksin. Ennallistamistoimien rahoittamiseksi selvitetään myös haitanaiheuttajien rahaston perustamista vesistöjen kalataloudellisten kunnostusten tehostamiseksi ja ekologisen kompensaation edistämiseksi kalatalouskunnostuksissa.

Yhtenä mahdollisena ohjauskeinona metsäkadon vähentämiseksi ja sitä kautta elinympäristöjen säilymisen varmistamiseksi on tunnistettu maankäytön muutosten hinnoittelu. Maankäytön muutosten hinnoittelua koskevaa ymmärrystä on lisättävä mekanismin soveltuvuuden arvioimiseksi ennallistamissuunnitelman kontekstissa.

6 Heikentämättömyysvelvoitteen toimeenpano ja joustava soveltaminen

Ennallistamisasetuksen 4 artiklan 11 kohdan ja 5 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on otettava käyttöön toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan, että ennallistettujen luontotyyppien tila paranee jatkuvasti, kunnes hyvä tila saavutetaan ja ennallistettujen lajien elinympäristöjen laatu paranee jatkuvasti, kunnes niiden riittävä laatu on saavutettu. Jäsenvaltioiden on myös otettava käyttöön toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan, että hyvään tilaan ennallistettujen luontotyyppien tai lajien elinympäristöjen alueet eivät merkittävästi heikkene. Lisäksi jäsenvaltioiden on asetuksen 4 artiklan 12 kohdan ja 5 artiklan 10 kohdan mukaan pyrittävä ottamaan käyttöön toimenpiteitä, joilla on pyrittävä varmistamaan, että ilman ennallistamistoimia hyvässä tilassa olevia luontotyyppien esiintymiä ei merkittävästi heikennetä, eikä myöskään sellaisia esiintymiä, jotka tarpeellisia 4 ja 5 artiklan yleistavoitteiden saavuttamiselle.

Ennallistamisasetuksen 4 artiklan 14–15 kohdan ja 5 artiklan 11–12 kohdan mukaan heikentämättömyysvelvoite ei koske heikennystä, joka aiheutuu

- a) ylivoimaisesta esteestä kuten luonnonkatastrofista, välittömästi ilmastonmuutoksesta tai kolmansien maiden toimista tai laiminlyönneistä;
- b) Natura 2000 -verkostoon sisältyvällä alueella hankkeesta tai suunnitelmasta, johon on myönnetty lupa luontodirektiivin 6.4 artiklan mukaisesti eli Suomessa luonnonsuojelulain 39 §:n nojalla; tai
- c) Natura 2000 -verkoston ulkopuolella erittäin tärkeän yleisen edun mukaisesta suunnitelmasta tai hankkeesta, jolle ei ole vähemmän haitallisia vaihtoehtoisia ratkaisuja.

Artiklan 6 mukaan uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian tuotantolaitosten suunnittelun, rakentamisen ja käytön, niiden verkkoon liittämisen ja asiaankuuluvan verkon itsensä sekä varastointimenetelmien on oletettava olevan erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia. Jäsenvaltiot voivat vapauttaa tällaiset hankkeet vaatimuksesta, että niille ei ole vähemmän haitallisia vaihtoehtoisia ratkaisuja, edellyttäen että niistä on tehty joko strateginen ympäristöarviointi SOVA-direktiivin 2001/42/EY tai ympäristövaikutusten arviointi YVA-direktiivin 2011/92/EU mukaisesti.

Suomi on 30.1.2025 ilmoittanut komissiolle aikomuksestaan hyödyntää asetuksen mahdollistamaa heikentämättömyysvelvoitteen joustavaa soveltamista asetuksen 4 artiklan 13 kohdan mukaisesti. Joustava soveltaminen tarkoittaa, että vaihtoehtojen puuttuessa merkittävä heikentäminen voidaan sallia, jos aiheutuva haitta korvataan muualla Suomessa tehtävillä parannuksilla samaan luontotyyppiin tai lajin elinympäristöön.

Toimenpiteet ennallistettujen alueiden jatkuvan paranemisen varmistamiseksi

Valtion rahoittamien tai toteuttamien ennallistamistoimien osalta on asetuksen velvoitteen lisäksi ekologisen vaikuttavuuden ja valtion talouden kannalta aiheellista varmistaa, että alueiden tilaa ei myöhemmin heikennetä ja että toimien hyödyt säilyvät pitkällä aikavälillä.

Ennallistamisasetuksen 4 artiklan 11 kohdan ja 5 artiklan 9 kohdan mukainen ennallistettujen alueiden jatkuva paraneminen varmistetaan valtion rahoitusta tai tukea koskevaan päätökseen sisällytettävällä ehdolla, jonka mukaan ennallistamistoimenpiteen tavoiteltuja vaikutuksia ei saa heikentää. Merkintä tuesta ja siihen liittyvästä ehdosta tehtäisiin asianmukaiseen rekisteriin, jotta tieto tuesta ja siihen liittyvästä ehdosta tulisi uuden omistajan tietoon omistajanvaihdoksissa.

Hyvässä tilassa olevien luontotyyppien ja hyvään tilaan ennallistettujen lajien esiintymispaikkojen heikentämättömyys

Hyvässä tilassa olevien luontotyyppien ja ennallistettujen lajien elinympäristöjen tilan turvaaminen varmistetaan säätämällä luonnonsuojelulakiin ympäristön käyttöä koskevaa päätöksentekoa ja viranomaismenettelyitä koskeva yleissäännös. Sen mukaan hankkeen tai suunnitelman aiheuttama heikennys arvioitaisiin osana lupa-arviointia tai suunnitelman hyväksymis- tai vahvistamispäätöstä. Merkittävä heikentäminen voidaan sallia, jos ekologisella kompensatiolla voidaan saavuttaa heikentämättömyys ennallistamisasetuksen 4 artiklan 13 kohdan mukaisesti. Säännöksellä voidaan varmistaa osin myös ennallistettujen alueiden jatkuvan paranemisen velvoitetta.

Pienialaisten luontotyyppien hyvän tilan turvaaminen varmistetaan luonnonsuojelulain, vesilain ja metsälain luontotyyppisuojelusäännöksillä. Näiden säännösten riittävyys heikentämättömyysvelvoitteen kannalta arvioidaan ja tarvittaessa lainsäädäntöä täydennetään pienialaisilla ja vähälukuisilla luontotyypeillä. Tällaisten luontotyyppien suojelutasoa voi uhata myös toiminta, joka ei edellytä viranomaislupaa tai viranomaisen hyväksymää suunnitelmaa. Luonnonsuojelulain ja vesilain luontotyyppisuojelua sovelletaan sekä lupaa tai suunnitelmaa edellyttäviin että edellyttämättömiin hankkeisiin ja toimintoihin. Näiden lakien mukaisesta suojelusta voidaan myöntää poikkeus, mikäli ekologisella kompensatiolla voidaan saavuttaa heikentämättömyys ennallistamisasetuksen 4 artiklan 13 kohdan mukaisesti.

Ennallistamisasetuksen 4 artiklan 14 c ja 15 c kohtien sekä 5 artiklan 11 c ja 12 c mukaan heikentämättömyysvelvoite ei koske erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia hankkeita tai suunnitelmia, joille ei ole vaihtoehtoisia ratkaisuja. Näihin säännöksiin säädetään asianmukainen viittaus lupa- ja suunnittelulainsäädäntöön, jotta artikloissa säädetyt edellytykset arvioidaan asetuksen edellyttämällä tavalla

ympäristöpäätöksenteossa. Kyseisiin poikkeuksiin ei asetuksen mukaan ole tarvetta liittää velvollisuutta hyvittää aiheutuvaa heikennystä.

Maanpuolustukseen yksinomaisesti liittyvät hankkeet ja suunnitelmat määritellään lainsäädännössä erittäin tärkeän yleisen edun mukaisiksi ja säädetään, että niiden osalta ei ole tarpeen arvioida vähemmän haitallisia vaihtoehtoisia ratkaisuja. Nämä hankkeet ja suunnitelmat veloitetaan kuitenkin ottamaan käyttöön teknisesti ja taloudellisesti mahdolliset toimenpiteet luontotyyppeihin kohdistuvien vaikutusten lieventämiseksi.

Maanpuolustukseen yksinomaisesti liittyviä hankkeita ja suunnitelmia voivat olla muun muassa Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvät, Puolustusvoimien määrittelemien yhteistyökumppaneiden ja maanpuolustusta koskevien puolustusteollisuuden kannalta tarpeellisten toimintojen järjestämiseen liittyvät sekä kansainväliseen puolustusyhteistyöhön, kuten Nato-jäsenyyteen, ja muihin Suomea sitoviin maanpuolustusta koskeviin kansainvälisiin velvoitteisiin tai sopimuksiin liittyvät harjoitukset, hankkeet ja suunnitelmat.

Ennallistamisasetuksen 4 artiklan 13 kohdan mukaisen heikentämättömyysvelvoitteen joustavan soveltamisen toteuttamista tuetaan päivittämällä ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskevaa lakia vastaamaan paremmin YVA-direktiiviä siten, että osana YVA-menettelyssä selvitettäviä ympäristövaikutusten lievennyskeinoja selvitetään mahdollisuus ekologiseen kompensaatioon.

Heikentämättömyysvelvoitteeseen liittyvän hallituksen esityksen valmistelu

Heikentämättömyysvelvoitteen lainsäädännöllistä toimeenpanoa on valmisteltu ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, oikeusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja valtionvarainministeriön virkahenkilöistä koostuneessa työryhmässä (lainsäädäntötyöryhmä) virkatyönä yhteistyössä kansallista ennallistamissuunnitelmaa laativien työryhmien kanssa. Lainsäädäntötyöryhmän toimikausi on 16.6.2025–31.8.2027. Lainsäädäntötyöryhmän tehtävänä on tunnistaa ennallistamisasetuksesta aiheutuvat lainsäädäntötarpeet sekä valmistella hallituksen esitys ennallistamisasetuksen mukaisen heikentämättömyysvelvoitteen ja sen joustavan soveltamisen toimeenpanosta. Työryhmän valmisteleman hallituksen esityksen on määrä valmistua syksyllä 2026.

Muut kuin lainsäädännölliset keinot heikentämättömyysvelvoitteen toimeenpanossa

Heikentämättömyysvelvoitetta toteutetaan myös muilla ohjauskeinoilla. Ennallistamisasetuksen 4 artiklan 12 kohdassa ja 5 artiklan 10 kohdassa tarkoitettujen, ei hyvässä tilassa olevien alueiden heikentämättömyyttä edistetään ensisijaisesti vapaaehtoisin keinoin. Tällaisia muita keinoja ovat esimerkiksi informaatio-ohjaus ja suositukset, taloudelliset kannustimet ja tuet, vapaaehtoinen ekologinen kompensaatio, markkinaehtoisten toimijoiden sitoumukset ja toimintaperiaatteet.

7 Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmisteluprosessi

Ennallistamissuunnitelman valmistelua varten on asetettu hanke ajalle 11.11.2024–31.8.2026. Hankkeessa on ohjausryhmä, projektiryhmä ja viisi ennallistamisasetuksen artikloihin perustuvaa teematyöryhmää. Ohjausryhmän tehtävänä on käsitellä työn keskeisimpiä linjauksia ja seurata työn etenemistä ja varmistaa ennallistamissuunnitelman politiikkarelevanssi ja -koherenssi. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii ympäristöministeriön kansliapäällikkö Juhani Damski ja varapuheenjohtajana maa- ja metsätalousministeriön kansliapäällikkö Pekka Pesonen. Kaikkien hallituspuolueiden valtiosihteerit ovat ohjausryhmän jäseniä.

Lisäksi ohjausryhmässä on ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, puolustusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön ja viestinnän edustajat. Projektiryhmän puheenjohtaja ympäristöneuvos Päivi Gummerus-Rautiainen (YM) ja varapuheenjohtaja metsäneuvos Heikki Granholm (15.1.2026 asti) ja luonnonvaraneuvos Mikko Peltonen (16.1.2026 alkaen) ovat ohjausryhmän pääsihteereitä. Ohjausryhmä kokoontui 19 kertaa.

Projektiryhmään kuuluvat teemaryhmien puheenjohtajat varajäseninään teemaryhmien varapuheenjohtajat. Ryhmässä on myös ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen asiantuntijoita. Projektiryhmän tehtävänä oli koota teemaryhmätyöskentelyn pohjalta ehdotus kansalliseksi ennallistamissuunnitelmaksi. Projektiryhmä ohjasi selvitysten laatimista ja koordinoi teemaryhmien työtä ja sidosryhmien osallistamista sekä hankkeen viestintää. Projektiryhmä kokoontui yli 30 kertaa.

Teemaryhmät muodostettiin ennallistamisasetuksen artikloiden aihealueiden mukaan: teemaryhmä 1 käsitteli maa- ja sisävesiluontotyytit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet (artiklat 4 ja 9), teemaryhmä 2 meriluonnon tilan parantamisen (artikla 5), teemaryhmä 3 kaupunkiympäristöt (artikla 8), teemaryhmä 4 maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat (artiklat 10 ja 11) ja teemaryhmä 5 metsäluonnon (artikla 12). Teemaryhmissä 1 ja 2 puheenjohtaja oli ympäristöministeriöstä ja varapuheenjohtaja maa- ja metsätalousministeriöstä. Teemaryhmä 3 oli ympäristöministeriön johtama. Teemaryhmissä 4 ja 5 puheenjohtaja oli maa- ja metsätalousministeriöstä ja varapuheenjohtaja ympäristöministeriöstä. Teemaryhmien tehtävänä oli oman vastualueensa osalta laatia ehdotus ennallistamissuunnitelmaksi. Teemaryhmissä oli yhteensä noin sata jäsentä ministeriöistä ja alaisesta hallinnosta.

Aiheen laajuuden vuoksi teemaryhmä 1 perusti luontotyyppiryhmille, lajeille ja jokiesteille pienryhmiä, jotka ovat työskennelleet teemaryhmän rinnalla. Näissä ryhmissä oli noin 80 henkilöä. Teemaryhmä 1 kokoontui yli 40 kertaa. Teemaryhmillä 2–5 on ollut ryhmästä riippuen 9–19 kokousta.

Ennallistamissuunnitelman valmistelun yhteydessä on toimittu Ahvenanmaan itsehallintolain mukaisesti (18 § 10 ja 59 b §) . Ahvenanmaa laatii oman ennallistamissuunnitelmansa, josta päätöksen tekee Ahvenanmaan maakuntahallitus. Ahvenanmaan toimenpiteet liitetään komissiolle toimitettavaan Suomen ennallistamissuunnitelmaan. Ahvenanmaan maakunnan edustajat ovat olleet mukana ennallistamissuunnitelmaa valmistelevissa heille relevanteissa työryhmissä ja projektiryhmässä.

8 Kuuleminen ja lausuntokierros

Hankkeen aikana osallistettiin laajasti sidosryhmiä. Valmistelun aikana järjestettiin yhteensä noin 30 tilaisuutta, joihin osallistui lähes 6000 henkilöä. Kaikille avoimia webinaareja järjestettiin kolme kappaletta. Maa- ja sisävesiluontotyyppejä käsiteltiin kolmessa maakuntatilaisuudessa sekä marraskuun 2025 virtavesiteemaisessa etätyöpajassa. Kaupunkiympäristöteemaryhmä järjesti kuusi verkkotilaisuutta, joissa käsiteltiin muun muassa kaupunkiekosysteemialueiden rajaamista sekä kaupunkivihreän ja latvuspeiton lisäämisen mahdollisia toimenpiteitä. Kaupunkiympäristöjen ennallistamissuunnitelman valmistelua esiteltiin myös lukuisissa sidosryhmien tilaisuuksissa. Meriteemaryhmä järjesti webinaarin syksyllä 2025 ja esitteli ennallistamissuunnitelman valmistelua useissa sidosryhmätilaisuuksissa. Maatalousympäristöihin ja pölyttäjäkantoihin liittyviä tapahtumia oli seitsemän: sidosryhmätilaisuus, webinaari, osallistuminen Okramessuille sekä neljä paikkakuntaa kattanut Tulevaisuuden turvemaat -kiertue. Metsäluontoa on käsitelty neljässä tilaisuudessa: metsästrategian keskustelutilaisuudessa huhtikuussa 2025, metsänomistajille ja

metsäalan toimijoille suunnatussa webinaarissa kesäkuussa 2025, marraskuun 2025 etätyöpajassa, jossa tarkasteltiin metsäluontoa ennallistamissuunnitelmassa sekä keväällä 2026 järjestetyssä tilaisuudessa.

Suomen luontopaneeli, Ilmastopaneeli, Kestävyyspaneeli ja Metsäbiotalouden tiedepaneeli valmistelivat yhdessä keskeiset viestinsä ennallistamissuunnitelman valmistelun tueksi.

Ympäristöministeriö järjesti vuonna 2025 kansalaispaneelin, jonka tavoitteena oli kerätä kansalaisten näkemyksiä luonnon tilan parantamisesta ja välittää ne päätöksenteon tueksi. Kansalaispaneeliin osallistui 44 satunnaisotannalla ja kiintiöinnillä valittua suomalaista eri puolilta maata. Kansalaispaneeli tuotti kansalaisnäkemyksen EU:n luonnon ennallistamisasetuksen hyväksyttävästä ja oikeudenmukaisesta toimeenpanosta Suomessa. Kansalaispaneelin julkilausuma käsiteltiin ennallistamissuunnitelmaa valmistelemissa työryhmissä.

Ennallistamissuunnitelman sisällöstä käytiin saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut Saamelaiskäräjien kanssa 11.5.2026. Sitä ennen asiaa esiteltiin saamelaiskäräjille 24.2..2026.

9 Ennallistamissuunnitelman vaikutukset

9.1 Ympäristövaikutukset (SOVA-arvion tiivistelmä)

9.2 Taloudelliset vaikutukset

Suomen ympäristökeskus selvittää ennallistamisen kustannuksia ja hyötyjä. Selvitys tulee täydentämään suunnitelman toimeenpanon vaikutuksista syntyvää kokonaiskuvaa ennallistamisen yhteiskunnallisista ja taloudellisista hyödyistä erityisesti ekosysteemipalvelujen, riskienhallinnan ja kustannusvaikuttavuuden näkökulmista. Selvitys tukee toimenpiteiden kohdentamista ja monihyötyisten ratkaisujen tunnistamista.

Luonnonvarakeskuksen arviointi (<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-156-2>) turvemaiden vettämistoimien vaikutuksia maataloudelle keskittyy turvepeltojen vettämistoimien taloudellisiin, sosiaalisiin ja ympäristövaikutuksiin sekä niiden toteuttamisedellytyksiin. Arviointi perustuu erilaisiin pinta-alamäärittelyihin ja joustomahdollisuuksiin, joilla on merkittävä vaikutus sekä elinkeino- että ympäristövaikutuksiin. Vaikutukset kohdistuvat todennäköisimmin nautakarjatiloihin ja turvepeltojen keskittymisalueille, mutta niiden suuruuteen voidaan vaikuttaa optimoimalla nykyistä peltojen käyttöä. Vettämisen vaikutukset ravinnekuormitukseen vaihtelevat siten, että lyhyellä aikavälillä kuormitus voi kasvaa, mutta pitkällä aikavälillä se voi myös vähentyä, joskin lisäaineistoa tarvitaan ja ilmasto- ja vesistövaikutusten välillä voidaan joutua tekemään kompromisseja. Päästövähennykset voivat olla skenaariosta riippuen 0,08–0,96 Mt CO₂-ekvivalenttia vuodessa, ja vaikka aluetaloudelliset vaikutukset jäävät maakuntatasolla melko vähäisiksi, tarkempi tarkastelu seutukuntatasolla olisi tarpeen vaikutusten kohdentumisen ymmärtämiseksi. Koska nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista pakkolunastuksia ennallistamistoimien toteuttamiseksi, toimet on perustettava vapaaehtoisuuteen ja maanomistajien yhteistyöhön, minkä vuoksi vapaaehtoisten toimintamallien kehittäminen ja vahvistaminen on keskeistä.

Luonnonvarakeskuksen toteuttama luonnon ennallistamisen maaseutuvaikutusten arviointi (<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-158-6>) tuo esiin, että EU:n ennallistamisasetuksen vaikutukset ulottuvat

monipuolisesti maaseudun talouteen, yritystoimintaan, asumiseen ja ympäristöön. Vaikutukset voivat olla sekä myönteisiä että kielteisiä: toisaalta luonnonhoito ja viihtyisyys voivat lisääntyä, toisaalta maan arvo voi laskea ja tuotantoa voidaan rajoittaa. Maaseutuvaikutusten arviointi perustui kirjallisuuteen, maaseututietoon sekä paikallisissa ja valtakunnallisissa työpajoissa kerättyihin näkemyksiin, joiden mukaan luonnon tilan parantamiseen suhtaudutaan pääosin myönteisesti, mutta toteutustapoihin varauksellisemmin. Vaikutukset yrityksiin, paikallistalouteen ja alueen elinvoimaan vaihtelevat alueittain ja riippuvat esimerkiksi korvaustasoista, ja ne voivat olla merkittäviä etenkin silloin, kun samalle toimijalle kohdistuu useita rajoittavia toimenpiteitä, jolloin oikeudenmukaiset korvaukset ja paikallisten hyötyjen näkyvyys korostuvat. Ennallistaminen voi samalla mahdollistaa maankäytön muutoksia ja liiketoiminnan uudistamista sekä synnyttää uutta yrittäjyyttä ja työllisyyttä esimerkiksi luontopalveluissa ja urakoinnissa, mutta tämä edellyttää osaamisen kehittämistä, innovaatioita sekä joustavaa ja yhteistyöhön perustuvaa lähestymistapaa. Paikallisten osallistuminen on keskeistä toimien hyväksyttävyydelle, ja ennallistaminen tulisi toteuttaa kokonaisvaltaisesti ja alueellisesti organisoiden siten, että valtakunnalliset tavoitteet yhdistyvät paikallistason toteutukseen, mikä tekee siitä myös mahdollisuuden maaseudun taloudelliseen ja toiminnalliseen uudistumiseen.

Luonnonvarakeskus arvioi, miten EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpano vaikuttaisi hakkuumahdollisuuksiin, metsäsektorin arvonlisäykseen ja työllisyyteen ja mitkä olisivat kerrannaisvaikutukset muualla Suomen kansantaloudessa (<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-177-7>). Arvioinnissa otettiin huomioon toimenpiteet laajapinta-alaisimmilla metsäisillä luontotyypeillä (artikla 4) sekä metsien monimuotoisuuden kannalta tärkeiden rakennepiirteiden kehittymiseen liittyviä toimenpiteitä (artikla 12). Arviointi ei sisältänyt ennallistamistoimien toteutuskustannuksia, vaan se tarkasteli hakkuiden ja metsäteollisuuden tuotannon vähenemisen kautta syntyviä kustannuksia. Kokonaisvaikutusten tarkastelussa olisi huomioitava myös toteutuskustannukset sekä ennallistamisen tuottamat hyödyt. Arvioinnin mukaan ennallistamisen vaikutukset riippuvat merkittävästi toimien laajuudesta ja siitä, missä määrin ne ovat suojelun lisäämistä tai myös metsien talouskäytön mahdollistavia. Laajimman ennallistamisen skenaariossa runkopuun hakkuumahdollisuudet olisivat koko tarkastelujaksolla pienempiä kuin viime vuosina toteutunut keskimääräinen hakkuukertymätaaso. Mitä suurempaa boreaalisten luonnonmetsien ennallistamisen pinta-alaa tavoitellaan, sitä merkittävimpiä vaikutukset hakkuumahdollisuuksiin kasvavat. Lisäksi markkinoiden kehitys vaikuttaa taloudellisten vaikutusten suuruuteen.

9.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ennallistamissuunnitelman toimeenpano vaikuttaa valtioneuvoston toimintaan laaja-alaisesti, mutta erityisesti ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön sekä niiden hallinnonalojen organisaatioiden toimintaan ja organisaatioiden välisiin suhteisiin. Suunnitelman toimeenpanon arvioidaan tehostavan ja lisäävän yhteistyötä sekä organisaatioiden välillä että niiden sisällä eri yksiköiden kesken. Tietojärjestelmien yhteensovittaminen esimerkiksi rajapintojen kautta helpottaa tiedonsiirtoa viranomaisten välillä ja auttaa tavoitteiden yhteensovittamista. Yhteistyön lisääntyminen on keskeistä myös ennallistamissuunnitelman hyväksyttävyyden kannalta. Toimijoiden verkostoituminen, selkeä viestintä ja aktiivinen yhteistyö voi parhaimmillaan laajentua myös muuhun luonnonvaroihin liittyvään viranomaistyöskentelyyn.

Ennallistamissuunnitelman toimeenpano edellyttää ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen resurssien turvaamista pitkäjänteisesti. Valtion henkilöstöresurssien turvaaminen ja maltillinen kasvattaminen on keskeistä, koska riittävä ja osaava henkilöstö varmistaa kansalaisten

oikeusturvan toteutumisen ja parantaa kustannustehokkuutta, kun toimenpiteet ja osaaminen voidaan kohdentaa sinne, missä niillä on suurin vaikutus. Viranomaisresurssien riittävyyteen liittyvät haasteet lisäävät epävarmuutta monimuotoisuustavoitteiden saavuttamisessa ja voivat rajoittaa eri toimijoiden välisen yhteistyön kehittämistä.

Ennallistamissuunnitelman toimeenpano voi joissakin tapauksissa lisätä myös kuntien viranomaisten työmäärää ja kustannuksia.

9.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Ennallistamissuunnitelman toimeenpano tuottaa merkittäviä ja laaja-alaisia yhteiskunnallisia hyötyjä, jotka ulottuvat ympäristövaikutuksia pidemmälle ihmisten hyvinvointiin, talouteen ja yhteiskunnan toimintakykyyn. EU:n ennallistamisasetuksen ytimessä on luonnon tilan parantaminen ja luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen, jolla on paitsi välineellisiä myös itseisarvoisia perusteita: elinvoimainen ja monimuotoinen luonto on arvokas itsessään. Ennallistaminen parantaa ekosysteemien toimintakykyä ja palauttaa niiden tuottamia hyötyjä, kuten puhdasta vettä, tulvasuojelua ja ilmastonmuutokseen sopeutumista. Erityisesti valuma-alueilla tehtävät toimet, kuten soiden ennallistaminen ja ravinnekuormituksen vähentäminen, voivat parantaa järvien ja pienvesien vedenlaatua, millä on suuri merkitys vapaa-ajan asumiselle ja mökkijärvien virkistyskäytölle. Virtavesien ennallistaminen ja vaellusesteiden poistaminen kohentavat vaelluskalakantojen tilaa, tukien samalla virkistyskalastusta ja paikallistaloutta. Laajemmin tarkasteltuna ennallistamisinvestoinnit vahvistavat yhteiskunnan kriisinkestävyyttä ja ovat pitkällä aikavälillä kustannustehokkaita suhteessa luontokadon ja ilmastoriskien aiheuttamiin menetyksiin.

Keskeisiä hyötyjä liittyy myös ihmisten terveyden, hyvinvoinnin ja vapaa-ajan mahdollisuuksien paranemiseen. THL:n katsauksen mukaan kaupunkipuiden ja laajan latvuspeitteen lisääminen edistää mielenterveyttä ja fyysistä terveyttä sekä vähentää terveydenhuollon kustannuksia. Maaseutu- ja metsäympäristöissä ennallistaminen tukee perinteisiä luontoon nojaavia elinkeinoja ja harrastuksia. Esimerkiksi lintuvesien ja kosteikkojen kunnostus sekä riistatiheiköiden ja monipuolisemman metsäluonnon lisääminen parantaa riistalajien elinolosuhteita ja vahvistaa metsästyksen edellytyksiä sekä sen kulttuurista ja sosiaalista merkitystä. Kokonaisuutena ennallistaminen voi samanaikaisesti edistää luonnon monimuotoisuutta, ihmisten terveyttä ja alueellista elinvoimaa, kun hyödyt näkyvät ja tuntuvat paikallisesti.

Kaupunkiympäristöissä kaupunkivihreän ja latvuspeiton lisääminen tuottaa merkittäviä hyvinvointihyötyjä asukkaille edistämällä fyysistä terveyttä, mielenterveyttä ja tasa-arvoista luontokosketusta sekä parantamalla ilmanlaatua ja meluntorjuntaa. Samalla kaupunkien viherryttäminen vahvistaa ilmastonmuutokseen sopeutumista viilentäen paikallisilmastoa, suojaten helteeltä ja lisäten viherrakenteen yhtenäisyyttä. Lisäksi vihreämmät ja viihtyisämmät kaupunkiympäristöt vahvistavat kaupunkien elinvoimaa ja kiinteistöjen arvoa.

Ennallistamisasetuksen toimeenpanoon liittyy myös tunnistettuja haasteita, erityisesti jos toimet koetaan velvoittaviksi tai paikallisista olosuhteista irrallisiksi. Ilman riittäviä kannusteita, korvauksia ja joustoja ennallistaminen voi aiheuttaa taloudellisia menetyksiä tai epävarmuutta maanomistajille ja elinkeinoille sekä heikentää hyväksyttävyyttä. Lisäksi hallinnollinen kuormitus ja vaikutusten epätasainen alueellinen kohdentuminen voivat hidastaa toimeenpanoa, mikä korostaa huolellisen kohdentamisen ja oikeudenmukaisen toteutuksen merkitystä.

Maaseutuvaikutusten arvioinnin mukaan luonnon ennallistamiseen suhtaudutaan maaseudulla pääosin myönteisesti, mutta toteutustavat herättävät varauksia. Vaikutukset maaseudun elinvoimaan, yritystoimintaan ja paikallistalouteen vaihtelevat alueittain ja riippuvat erityisesti korvaus- ja kannustejärjestelmien toimivuudesta. Hyväksyttävyyden kannalta ratkaisevaa on, että haitat korvataan oikeudenmukaisesti ja hyödyt näkyvät paikallisesti. Samalla ennallistaminen voi mahdollistaa uusia elinkeinomahdollisuuksia ja yhteistyötä, jos toimeenpano on joustavaa ja osallistavaa.

Hyväksyttävyyttä tukee maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuva lähestymistapa sekä alueellisen yhteistyön ja viestinnän onnistuminen ennallistamissuunnitelman jalkauttamisessa. Selkeä ja avoin viestintä sekä toimiva koordinointi vahvistavat toimijoiden sitoutumista ja suunnitelman vaikuttavuutta.

10 Ennallistamissuunnitelman seuranta ja raportointi Euroopan komissiolle

Ennallistamisasetuksen 21 artiklan mukaan jäsenvaltion on raportoitava komissiolle kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanosta säännöllisesti kolmen ja kuuden vuoden välein.

Suomen on toimitettava komissiolle sähköisesti ensimmäinen ennallistamissuunnitelmaa koskeva raportti 30.6.2028 mennessä ja sen jälkeen joka kolmas vuosi. Joka kolmas vuosi toteutettavaan raportointiin sisällytetään asetuksen 21 artiklan 1 kohdassa luetellut tiedot.

Suomen on toimitettava komissiolle sähköisesti raportti asetuksen voimaantuloa ja vuoteen 2030 ulottuvaa aikajaksoa koskien 30.6.2031 mennessä ja joka kuudes vuosi siitä alkaen. Joka kuudes vuosi toteutettavaan raportointiin sisällytetään 21 artiklan 2 kohdassa luetellut tiedot.

11 Ennallistamissuunnitelman päivittäminen

Jäsenvaltion on tarkasteltava uudelleen sekä päivitettävä kansallista ennallistamissuunnitelmaansa 30.6.2032 mennessä ja sen jälkeen viimeistään 30.6.2042 mennessä. Tämän jälkeen jäsenvaltion on tarkasteltava uudelleen ja päivitettävä kansallista ennallistamissuunnitelmaansa vähintään kerran kymmenessä vuodessa.

Suunnitelman päivittämisessä jäsenvaltion tulee ottaa huomioon suunnitelman toimeenpanon tilanne ja edistyminen, paras käytettävissä oleva tieteellinen tieto sekä saatavilla oleva tietämys ilmastonmuutoksesta johtuvista ympäristöolosuhteiden muutoksista tai odotetuista muutoksista. Suunnitelman päivityksissä tulee ottaa huomioon tietopuutteiden täydentyminen.

Mikäli ennallistamissuunnitelman toimeenpanon seurannassa käy ilmi, että kansallisen ennallistamissuunnitelman toimenpiteet ovat riittämättömiä asetuksen 4–13 artiklassa säädettyjen ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi ja velvoitteiden täyttämiseksi, kansallista ennallistamissuunnitelmaa on tarkastettava uudelleen ja täydennettävä tarpeen mukaan.

12 Ennallistamissuunnitelman hyväksyminen ja muutoksenhaku

Valtioneuvosto päättää kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksen toimittamisesta Euroopan komissiolle. Valtioneuvoston päätös ennallistamissuunnitelman luonnoksesta on oikeudenkäynnistä

hallintoasioissa annetun lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla valmistelua koskeva, eikä siitä ole muutoksenhakuoikeutta.

Ennallistamisasetuksen 17 artiklan 1 kohdan mukaan komissiolla on oikeus esittää kuuden kuukauden kuluessa ehdotuksen saamisesta jäsenvaltiolle mahdolliset huomionsa ehdotuksesta ja jäsenvaltion on mainitun artiklan 5 kohdan mukaan otettava komission mahdolliset havainnot huomioon lopullisessa kansallisessa ennallistamissuunnitelmassaan. Kansallinen ennallistamissuunnitelma on viimeisteltävä, julkaistava ja toimitettava komissiolle kuuden kuukauden kuluessa komission havaintojen vastaanottamisesta.

Valtioneuvosto hyväksyy lopullisen kansallisen ennallistamissuunnitelman sen jälkeen, kun siihen on tehty tarvittavat muutokset ja täydennykset. Valtioneuvoston päätöstä koskee luonnonsuojelulain 134 §:ssä säädetty muutoksenhakuoikeus.